

ABONAMENTUL:
 Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an 14—
 Pe 3 luni . . . 7—
 Pe o lună . . . 2-40
 Pentru România și străinătate:
 Pe un an . . . 40— franci
 Telefon pentru oraș și interurban Nr. 760.

ROMÂNUL

REDACȚIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Zrinyi Nrul 1/a.

INSERTIUNILE
 se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc deschis costă șirul 20 fil.

Manuscrisurile nu se înapoiază.

„Regele Românilor“

Pentru unele ziare maghiare e o necesitate neapărată ca măcar din când în când să atâțe focul sacru al șovinismului cu istorioare, a căror menire e să țină neîntrerupt șirul marilor atacuri și să întrețină totdeauna atmosfera prielnică acestora. Când astfel de istorioare nu se pot confecționa din răstălmăcirea întâmplărilor zilnice, se iau și se actualizează lucruri mai vechi, uitate de mulțimea cetitorilor de gazete, dar ținute minte de gazetarii cari trebuie să îngrijiască ca să nu li-se isprăviască niciodată subiectele. O astfel de istorioară este și aceea pe care a reîmprospătat-o un ziar maghiar, cu privire la o pretinsă inscripție „atingătoare de drepturi suverane străine“ ce s'ar fi proiectat pe niște monete românești de curând bătute, și care ar fi fost apoi părăsită și înlocuită cu alta, după o intervențiune dela Viena.

Istoriara asta noi o cunoaștem de mult, foarte de mult. Ea datează chiar dela bătărea primelor monete cu efigia regelui, pe atunci „Domnului“ Carol I, — și poate că atunci va fi fost și ceva adevăr într'ansa. S'a zis, că primul model al acelor monete, de pe la 1870, ar fi purtat inscripția „Carol I Domnul Românilor“, dar că acel model ar fi fost schimbat, spre a se evita susceptibilități străine, rămânând inscripția ce se poate ceti și astăzi pe câte mai circulă din acele monete: „Domnul României“.

De atunci, noi nu știm ca o asemenea chestiune să mai fi venit la ordinea zilei;

toate monetele cari s'au mai bătut sau se bat în România, poartă inscripția „Domn“ și mai târziu „Rege“ al României, — și niciodată n'a fost vorba ca să se revină la inscripția părăsită de bunăvoie, dacă știm bine, și nu în urma vre-unei intervenții străine, acum patruzeci de ani.

Istoriara a fost deci scuturată de praful uitării și post-datată, numai fiindcă momentan nu era la îndemână altceva cu ce să se mai sgândăriască bănuiala maghiară față de intențiile „iredentiste“ ale românilor, de aci și din regat. Povestindu-se conțetătenilor noștri maghiari grozăvenii de acestea, se nutrește, bineînțeles, în sufletele lor neîncrederea și ura față de românii din regatul aliat al monarhiei noastre, și în acelaș timp, prin firească repercuziune, și față de noi, românii din țările Coroanei Sfântului Ștefan. Aceasta este intenția, acesta este scopul care, conform preceptelor cunoscută adoptate și de școala șovinistă, scuză orișice mijloace...

Este însă foarte grosolan ales mijlocul acesta din urmă, — deoarece gândindu-se numai puțin, ziaristii cari au crezut să-și poată făuri o armă împotriva României și a românilor din reeditarea revăzută și... strămbată, a unui vechiu și fără însemnătate incident monetar, ar fi putut cunoaște, că în definitiv nu atât „susceptibilitățile atingătoare de drepturi suverane străine“ ar fi fost cele chemate și îndreptățite a se împotrivi unei inscripții ca aceea despre care e vorba, cât însuș adevărul stărilor de fapt, la cari trebuie înainte de toate să ținem noi românii, atât cei de aci, cât și cei din regat.

În adevăr, ce ar însemna, pe o monedă din România, 'o inscripție care ar intitula pe regele acelei țări, „rege al Românilor?..“ Ar însemna că se consacră un punct de vedere după care nu ar exista alți Români, decât, aceia cari formează populațiunea României. Cei din Basarabia ar fi așadar Ruși, cei din Bucovina austriaci, noi Unguri, — și așa mai departe. Dar tocmai o astfel de înfățișare neadevărată a stărilor de fapt nu ar putea să ne convină nouă Românilor, de pretutindenii, — ci noi cei dintâi trebuie să cerem și să stăruim ca inscripția de care e vorba, să consacre adevărul că regele Carol I este numai al României, nu și al Românilor, al căror număr este îndoit de mare decât acela al locuitorilor acelu regat.

Se poate numi „regele Belgilor“ astfel, fiindcă Belgi nu mai există afară din hotarele acelu regat; numească-se și „țarul Bulgarilor“ așa, sau oricare suveran al ori cărei țări care se poate considera mai mult sau mai puțin ca un stat național integral... Dar cum ar putea regele Carol I să se numească rege al Românilor, câtă vreme statul național al României e atât de departe de a cuprinde între hotarele lui pe toți Români?...

Va să zică tocmai noi trebuie să fim, și suntem, cei dintâi cari să accentuăm că nu ar fi potrivită o inscripție ca aceea, despre care ziarul maghiar spune că s'ar fi înălțurat numai în urma unei intervențiuni dela Viena, și încă printr'o audiență specială pe care „un membru de seamă al legației austro-ungare din București“ ar fi avut-o la regele Carol în această chestiune...

Elementele originale ale vechei civilizațiuni române

(Conferință ținută în limba franceză pentru delegații universităților streine cu prilejul serbărilor jubulare ale universității din Iași)

de N. IORGA

III

Dar mai ales în domeniul artei, țările românești prezintă un înalt interes, nu păstrând în acest domeniu tradițiile bizantine pure, însă având întotdeauna meritul de a fi urmărit și realizat armonizarea influențelor civilizatoare în acelaș timp din Orientul care trăgea de moarte și din Occidentul de acum înainte în plină deschidere.

Frumoasa biserică a lui Teodor Metochite se isprăvia de-abia la Constantinopole, pe când, tatăl cuceritorului dela Vidin, Alexandru fiu de Basarab puse să se zidească în reședința sa din Curtea-de-Argeș, o mică biserică cu trei interioruri unde să stea credincioșii și cu trei cupole bizantine. Ea ni s'a păstrat într'o formă rămasă după cel puțin două reparațiuni radicale, în al XVII-lea și al XVIII-lea secol.

Se recunoaște cu toate astea destul de bine liniile monumentului primitiv. Chiar acest prinț ridică pe o colină ce domină Argeșul o altă biserică în stil occidental întrebuintând de astădată, fără îndoială, arhitecți germani, saxoni, veniți din

Transilvania, unde arta gotică dăduse de puțin timp marea biserică, odinioară bogată în sculptură, dela Brașov. Alexandru cerea patriarhului bizantin numirea unui mitropolit grec pentru țara sa și, în acelaș timp promitea Papei de a înlesni propaganda misionarilor catolici. El libera, fără îndoială diplomele slave și punea să se bată monedă în Ungaria după cea a regelui Carol Robert. Aceste tendințe contrare se văd așa dar și în această dualitate artistică.

Biserica mitropolitană din Argeș nu mai păstrează pictura sa din secolul al XIV-lea; prin urmare e imposibil a stabili dacă artiștii întrebuintați de prințul român fuseseră inspirați de modelele unui Panselinos sau de elevii săi dela muntele Atos. E foarte probabil că biserica n'a fost înfrumusețată cu aceste mozaicuri cari fac încă admirația vizitatorilor lui „Mone tes Choras.“

În curând un călugăr din Serbia, grec și slav prin părinții săi, vine să aducă în Valahia tradițiile monachismului atonic. Era el însuși caligraf, miniaturist, legător de cărți în plăci de argint; se află încă dela dânsul în muzeul din București un evangheliar slavon.

Nicodem, sprijinit de prințul Vlaicu face să se zidească schiturile Vodița și Tismana în districtele valahe vecine cu patria sa sârbă. Tismana singură dăinuiește încă din nenorocire deformată prin o transformățiune din secolul a. XVI-lea și prin o alta din o dată mai recentă. Tipul bisericii sârbobizantine este cu toate acestea destul de recunoscut.

Bisericile lui Mircea cel bătrân Cozia și Cotmeana nu mai au nimic din prima lor înfățișare: refăcută de secole mai târziu, prima este una din frumoasele monumente ale țării, dar la care nu s'a păstrat nimic din planul primitiv.

Liniile bizantine dela biserica din Argeș, stilul sârb din secolul XV-lea al Tismanei, iată tot ce ne-alăsat arhitectura română până către anul 1500.

În Moldova, primii prinți nu prea aveau nici răgazurile, nici mijloacele de a clădi. Se aflau cu toate acestea fără îndoială, biserici latine la Siret, una din primele reședințe ale prinților moldoveni, Saint-Jean-Baptist a Fraților Predicatori și Notre-Dame a Franciscanilor erau de cărămizi. Deaceea n'au rămas din ele nimic, și primele biserici de foarte modeste proporțiuni, au avut aceeași soartă.

În ceastălaltă țară românească nu s'a văzut la început nici o influență a Orientului: arta gotică singură putea servi de model principilor ziditori.

Când, către 1410 Alexandru-cel-Bun, soț prințesei poloneze Ryngalla ridică o biserică de piatră la Baia, una din reședințele sale, care găzduia un episcop catolic din Moldova, aduse, firește, lucrători din Polonia. Se poate vedea încă ruinile acestui însemnat monument, care nu se deosebia întru nimic de clădirile gotice cu cari este presărată Polonia.

Aceasta e tot ce ne rămâne dela acest prinț liniștit, pios și foarte bogat. Primul care ținea să zidească biserici este și cel mai glorios dintre prinții români: Ștefan cel mare. Din anul 1469, el începu,

De ce intervenția să fi fost dela Viena, și nu dela Budapesta, ca să avem mai bine să mulțumim chiar acestui guvern serviciul ce ne-a făcut, de a nu lăsa ca să fim excluși noi, nici macar printr'o inscripție de monetă, din sânul neamului românesc?...

Dar totul este basm. N'a fost intervenție dela Viena, n'a fost nici dela Budapesta, și n'avea de ce să fie, deoarece modelul monetelor din România poartă de patru decenii aceeași inscripție pe care nimeni nu s'a gândit să o schimbe, în ce privește accentuarea că „România” e una, dar „Românii” sunt ceva mai mult, deci că una n'are să fie confundată, identificată întru totul cu ceilalți.

Ar fi chiar bine, ar fi de dorit, ca cu acest prilej să găsească un răsunset mai întins, în presa străină, în presa lumii, istorioara ziarului maghiar. Căci poate — dar nu numai poate, ci este chiar sigur, — că sunt mulți străini cari își închipuiesc că întreg neamul românesc e cuprins între hotarele regatului României, și de aceea nu prea înțeleg bine când aud despre luptele și revendicările populare ale Românilor din alte state. Aflând despre controversele cu privire la „Regele României” sau „Regele Românilor”, ar înțelege însă numai decât și mult mai bine cum stau lucrurile în realitate... *Hegemonii* noștri de aicea sunt geloși de noi și țin să se știe că suntem cu adevărat un alt popor decât dâșii, că suntem tot Români, noi ceștia pe cari ne stăpânesc și ne strășnesc dâșii... Acest lucru ținem și noi să se știe, și nu putem să le fim decât recunoscători când reușesc a atrage și atenția altora, asupra existenței și persistenței noastre ca Români în afară de hotarele regatului României, — și deci și asupra nedreptăților și a suferințelor ce avem să le îndurăm aci.

Revoluția din China

Criza din Balcani

Revoluția a izbucnit din nou în imperiul Cerului. Vestii neliniștitoare ne sosesc din Sanghai, Kanton și alte colonii europene, cari se găsesc pe teritoriul Chinei. Se spune, că revoluționarii din Se-Cinen, sprijiniți de populațiunea și armata nemulțumită din provinciile de sud, ar fi înarmat o oaste destul de puternică pentru a detrona actuala dinastie mandciuriană și a introduce un guvern de reforme.

Mai mult chiar. Telegramme fantastice, al căror fond de adevăr nu-l putem controla, ne vestesc, că revoluționarii ar avea de gând să transforme imperiul chinez într'o republică, având președintele ei, ales de reprezentanții națiunii, având camera, și *constituțiunea* ei.

Dacă aceste știri s'ar dovedi adevărate, actuala revoluție din China ar avea o importanță, pe care n'am putea-o aprecia în de ajuns.

Introducerea unui regim constituțional, modern, ar însemna pentru China renașterea ei, chemarea la o nouă viață, la civilizație a unui neam de peste 300 milioane, astăzi orbecând în întunec.

Evenimentele sunt așa de grave încât merită să le studiem mai de-a-proape, cu cea mai mare atențiune.

Să vedem, cari sunt cauzele directe ale revoluției și care este tendința ei.

Acum opt ani izbucnise o agitație contra străinilor în provinciile Se-Cinen și Hunan, din sudul Chinei.

Această mișcare, destul de îngrijitoare pentru guvernul din Peking, se pornise fiindcă guvernul voia să admită capital străin la construirea rețelei ferate din acele provincii.

Chinezii, însă cereau guvernului lor, ca să escludă pe străini dela această întreprindere și să nu autorizeze decât pe chinezi a subscrie acțiuni pentru formarea capitalului necesar. Guvernul a cedat și populațiunea chineză din Se-Cinen și Hunan subscrise, în scurt timp, 10 milioane

de taleri pentru construirea unei linii ferate de o lungime de 644 kilometri.

Banii fuseseră puși la dispoziția autorităților provinciale, cu un entuziasm mare. Poporul credea, că va avea, în fine, căi ferate datorite propriilor lor sfertări și merite.

Trecură patru ani, dela subscrierea capitalului fără ca o șină să fi fost măcar așezată. Fondul de 10 milioane de taleri nu mai exista.

Administrația chineză, cunoscută ca venală, nu și-a desmintit calitățile nici de astădată. Mandarinii provinciali din Ciuking întrebunțară banii sau pentru scopurile lor particulare sau pentru a întări administrația imperială.

În aceste condițiuni subscripțiunile încetară. Autoritățile provinciale recuseră atunci la mijloace de constrângere: impozitele.

După-ce perduseră banii fără a vedea nici un profit și fără ca să fi văzut un tren pus în mișcare, acționarii trebuiră să plătească impozite speciale tot pentru construirea liniei ferate.

S'a adunat, din impozitele plătite de bieții provinciali, un nou capital, care însă a fost și el *mâncat* de administratorii liniei ferate. Era o situațiune, care evident că nu putea dura la infinit. A intervenit atunci guvernul central din Peking, care a *resiliat* contractul ce dădea provincialilor din Se-Cinen și Hunan dreptul de a-și construi singuri liniile ferate.

Guvernul dase, prin acest act, o lovitură puternică provincialilor. El însă a mers și mai departe începând negociațiuni cu syndicate financiare *străine*, pentru încheierea unui împrumut necesar pentru construirea liniilor ferate.

Noua întorsătură a lucrurilor nemulțumi însă întreaga populațiune din Se-cinen, căci administratorii nu mai aveau de aici înainte ocaziunea de a fura banii contribuabililor, iar acționarii perdură speranțele lor, atât de constante după dividende.

Nemulțumirea provincialilor deveni din ce în ce mai mare, căci guvernul central nu voi să cedeze. Din nemulțumire se făcu

în amintirea numeroaselor sale victorii să acopere cu solide și totuși elegante biserici de piatră ținutul Moldovei. Se poate socoti cam la vre-o patruzeci.

Ele n'au orientat, decât forma în cruce și împărțirea interioară în naos, pronaos și altar. Goticul este reprezentat prin cadrele sculptate dela uși și ferestre: ornamentele se compuneau din linii geometrice ce se încruciau în unghiuri drepte. Acea zidită la sfârșitul domniei acestui mare erou și mare constructor, are în față, — ușa se deschide totdeauna peste zidul din stânga — mari ferești ornate.

Un singur turn subțire se ridică deasupra naosului printr'un sistem tehnic care aparține în particular la această arhitectură moldovenească din epoca lui Ștefan-cel-mare. Pereții nu sunt acoperiți pe dinafară cu picturi. Piatra la temelie, cărămizile în părțile superioare sunt goale. Brichetele smălțuite, vâpseaua, formează linii decorative.

Nimic n'a rămas din palatele în cari găzduia prințul, aproape de fiecare biserică. Pereții incintei nu mai există, dar se poate vedea încă la Botoșani și Piatra puternicele clopotnice, rânduite pe linia acestor ziduri și sub cari se deschide poarta mare.

Afară de cele două amintite se mai află biserici de-ale lui Ștefan-cel-mare la Suceava (biserică Mirăuți) Dorohoi, Hârlău, Vaslui, Roman, Bacău, Huși, R-Sărat, apoi în comunele Rădăuți, Pătrăuți, Scântee, Baia, Borzești etc.

Acest tip de arhitectură moldovenească se găsește la clădirile fiului lui Ștefan, Petru Rareș care ridică la Probata aproape de malul Siretului, o biserică cu proporții mai mari cari cuprind și o cameră pentru mormintele prinților, apoi acelea dela Baia, Hârlău, Sf. Dumitru din Suceava etc. Boierii din consiliul său, căutară să imiteze dârnicia stăpânului lor (biserică din Părhăuți, Horodniceni). Alexandru Lăpușeanu, al treilea Domn după Petru, nu zidește decât o singură biserică, cea din Slatina, dar căreia îi dădu proporții superioare. De acum înainte fiecare prinț ținea să amintească domnia lui printr'un schit, sau o nouă biserică. Petru Șchiopul (1574—81) făcu inovații bisericii sale din Galata, adăugându-i două turnuri, păstrând însă clopotnița din incinta zidurilor.

Zidurile bisericii Voroneț, clădită de Ștefan-cel-mare, dar refăcută de Rareș, sunt acoperite de admirabile frescuri pe un fond albastru ca cerul.

La Lucevița, frescurile interioare și exterioare sunt încă mai bine păstrate, fondul picturilor este verde.

Numele picturilor nu s'a pus niciodată afară de al lui George îngropat la Hârlău. Sfinții sunt desemnați după regulile riguroase ale iconografiei bizantine. La Draperii se poate recunoaște motivele artei populare. Marea epocă de artă din timpul lui Ștefan-cel-mare, a lăsat totuși deasemenea un număr considerabil de opere, de artă decorativă.

Trebuie să semnalăm mai întâi inscripțiile din capul cărților și cele mormântale. Singure acestea din urmă poartă ornamente: mai ales foi

de pălămidă. Scrisurile admirabil grupate, sunt influențate de scrisurile gotice, și trebuie să remarcăm transformarea scrisurilor chirilice la românii din secolul XVI-lea, după modelul cursivei latine. Printre obiectele de metal prețios, nu găsim în această epocă imagini sfinte, icoane. Câțiva foarte frumoși ineri de argint poleit cu aur, sunt păstrați în mănăstirea Putna unde Ștefan însuși este îngropat.

Câteva foarte frumoase cărți de evanghelii, sunt legate în scoarțe groase, acoperite cu plăci de argint lucrat cu ciocanul. Ele reprezintă pe evangheliști, în patru colțuri, și la mijloc pe Crist, ori pe patronul bisericii. Scoarțele sunt reunite prin ineluse de argint.

Admirabile lucrări de broderie datorite probabil femeilor cari formau anturajul prințesei ori ficelor sale, erau destinate să împodobească altarul său să reacopere mormintele. Una din aceste pioase ofrande artistice de portretele lucrate foarte delicat, ale prințesei Maria, femeia lui Ștefan și prințesei de Mangup descendentă din Comnenii imperiali.

Bisericile ridicate în Valachia de către prinții din secolul al XV-lea, au dispărut cu totul, s'au au suferit o transformare totală. Astfel este cazul bisericii Snagov, Târganul, Gherghița, Florești, Târgoviște, București, unde acești prinți își aveau reședințele.

Turburările și războaiele din cari se compune aproape exclusiv istoria acestei țări după moartea

o mișcare parțială, apoi o mișcare *națională* populară, de care vor să se folosească dușmanii dinastiei spre a o răsturna.

Acestea sunt antecedentele actualei revoluțiuni. Evenimentele cari au urmat sunt cunoscute publicului nostru.

S'a constituit un comitet revoluționar, s'au format trupe revoluționare. Peste 2000 de soldați guvernamentali au fost măcelăriți. N'a fost cruțată nici populațiunea amică guvernului, se zice, că ar fi fost uciși peste zece mii de oameni... Lupta continuă.

Deocamdată revoluția se află în stadiul întâiu, în avântul victoriei. Vom urmări-o cu atențiunea ce merită un astfel de eveniment politic de primul rang și vom înregistra succesele sau eșecurile ei.

*

Ocuparea Tripolisului de către italieni a complicat nemăsurat de mult situațiunea în Balcani. De câteva zile știrile despre mobilizări, concentrări, manevre, amenințări războinice, ne vestesc pericolul care poate să se abată asupra orientului în timpul cel mai apropiat.

Pierderea Tripolitaniei înseamnă pentru Turcia un nou pas pe povârnișul pierii. Impinsă mereu spre sfârșitul ce pare inexorabil, Turcia nu va mai putea să opună dușmanilor ei o rezistență serioasă. În chipul acesta este firesc ca dușmanii imperiului otoman să se gândească din ce în ce mai mult la *moștenirea* ce îi așteaptă când Turcia va cădea sub loviturile ei.

Pregătirile războinice ale Bulgariei sunt un fapt ce nu se mai poate ascunde, oricât de mult ar voi guvernul din Sofia să-l mușamalizeze.

Pe de altă parte Grecia nu vrea să scape prilejul acesta bun de a pune mâna pe Creta.

Muntenegrul se înarmează pe capete, albanezii se mișcă din nou, încurajați de Italia.

lui Mircea-cel-Mare, sau cel Bătrân explică în mare parte dispariția monumentelor artistice.

În 1497, domnia un principe al cărui tată, un bătrân călugăr clădise schituri, astăzi refăcute, Babele și Clocociov. Radu pe care călugării îl supranumise: cel Mare, reconstrui în piatră biserica Dealu, pe o înaltă colină aproape de târgoviște. El voia să întrecă în soliditate și măreție fundațiunea dela Putna a vecinului său din Moldova. Întrebuiță prin urmare numai piatră și voi să dea ornamentelor un caracter mai bogat și mai nobil.

În loc de a pomeni numele său pe un simplu cartuș de piatră, deasupra ușei, el puse de se gravă un text întins pe două largi plăci de piatră la dreapta și la stânga acestei uși. Influența gotică este înlocuită aici prin cea a Renașterii, adusă de venețieni, cari dețineau încă o mare parte din Occidentul balcanic și făcură să înflorească o civilizație cu totul italiană, dealungul coastei dalmatice și albaneze, pătrunzând prin Muntenegrul, în lumea slavă ortodoxă.

Cele mai frumoase scrisuri inscriptive dela Dealu, deși slave, sunt în cel mai curat stil latin. (Sfârșitul în nrul viitor).

A apărut:

„ȘTII ROMĂNEȘTE?”

de Ion Gorun.

Acest volum, foarte folositor tuturor, costă 1 cor. 35 fl. La comanda dela 5 exemplare în sus se va socoti numai 1 cor. de exemplar; librărilor se trimite și în comision. Cererile să se adreseze autorului, București, Str. Zece Mai, 3.

În sfârșit manevrele din România și declarațiunile pline de avertismente serioase ale regelui Carol la Iași, ne arată gravitatea situațiunii.

Criza se pregătește, n'a isbucnit încă. Iarna va veni și va acoperi cu vâlul său de zăpadă Balcanii. Iarna aduce întotdeauna pacea, primăvara — războiul. Sunt temeri serioase că la primăvară tendințele de cuceriri teritoriale ale neamurilor din peninsula se vor deslănțui cu o putere nouă, pe care în zădar vor încerca s'o domolească șiretlicurile diplomației.

Criza din Balcani ar pierde mult din gravitatea ei dacă n'ar fi secondată de criza politică generală. Deși momentan pericolul unui războiu franco-german a fost înlăturat, totuși spectrul războiului n'a dispărut. Concurența mondială dintre Anglia și Germania există încă și nimeni nu va putea prezice o altă deslegare a acestui conflict de interese decât — războiul.

Scumpirea continuă a traiului, impozitele extra-ordinar de grele pe cari națiunile le plătesc spre a se înarma, par a evoca singure necesitatea unei limpeziri definitive a acestei atmosfere încărcate, insuportabile. Atâtea condițiuni favorabile pentru dezvoltarea germenului războiului și atâtea pericole pentru pace! Diplomații Europei vor face o adevărată minune dacă vor ști să conducă destinele țărilor în așa chip ca războiul să fie din nou *amânat*, căci despre o înlăturare definitivă nu poate fi vorba.

Fabrică de drepturi cetățenești

Citesc în „Az Est” din 15 l. c. că „Emke” ține cursuri pentru analfabeții maghiari prin ținuturile naționalităților; — *deocamdată* numai pe aici și numai pentru bărbați. În anul trecut au făcut examen 2500 analfabeți. „Emke” a *isbutit* să elupte (hm! va fi mers foarte greu!) ca atestatele date despre examenele făcute la cursurile acestea să aibă drept valoarea absolutului alor șase clase absolvate în școlile populare și așa la cazul introducerii votului electoral condiționat de scris-cetii, posesorii acestor atestate nu vor trebui să dovedească separat capabilitatea lor în privința aceasta. „Emke” proiectează — spune mai departe știrea din „Az Est” — ca și în anul acesta cel puțin 2500 de maghiari să depună examenul electoral.

Poate că frații noștri maghiari sunt mai dornici de cultură ca noi, dar după încercările noastre aproape zadarnice, de a instrua analfabeții, nu pot crede ca ei să poată învăța carte în câte 3—4 comitate românești — precum zice „Az Est” — la an peste 2500 de analfabeți, în mare parte bătrâni, ba chiar moșnegi și încă astfel ca să li-se poată da testimoniu ca la cei ce au cercetat școala regulată timp de 6 ani în copilăria fragedă.

Imi stau înainte raporturile directorilor despărțimintelor „Asociațiunii” din n-rul jubilar al „Transilvaniei”, cari, așa zicând, unisono constată cu durere nesuccederea cursurilor din cauza indolenței poporului, îmi vine în minte cazul întâmplat cu mine însumi în comuna mea pe vremea proiectului lui Andrassy, când nici pe lângă cele mai mari eforturi și capacitări n'am putut aduna 20 de inși dintre vre-o 150 de bărbați analfabeți, pentru un curs gratuit, așa încât planul mi-a rămas baltă, — și nu pot crede că „Emke” poate instrua la un an 2500 de unguri rezlățiți în câteva comitate românești.

Știu că românii au fost împedecați în multe locuri din partea administrației, știu că puterile noastre sunt modeste, știu că școlile de stat și comunale au stat și stau gata, încălzite și iluminate pentru analfabeții maghiari, învățătorii lor, cari țin cursuri, sunt dotați separat pentru munca aceasta, știu că la cursurile acestea antistia comunală îi duce cu terorism, ba chiar cu forța brachială pe maghiari, — și totuși nu pot da crezământ re-

zultatelor splendide ale „Emke”-i, deoarece la noi lipsesc mijloacele lor, dar la ei lipsește zelul însufletirii, ce răsare din durerea înăbușită a unui popor apăsător.

În vederea unei reforme electorale legată de știința scris-cetii, cred că se dau anual 2500 sau poate și mai multe *diplome electorale* „elementului alcătuitor și susținător de stat”, așezat printre „valahii inaccesibili pentru cultură”, dar ca „Emke” să poată învăța meșteșugul slovei pe atâția urmași încărungiți de ai lui Tuhutum, la cari — după cuvintele prim-secretarului Sándor József — le duc cu ferdele ochelari, ca să le întărească vederea slăbită, — aceea nu o cred.

Despre ochelari îmi vine în minte întâmplarea țăranului analfabet, care văzând că domni de regulă poartă ochelari, când citesc, a cugetat că în aceștia zace drăcia de a ști scrie și ceti. Să ia deci la târg și la jidanul cu șatra de ochelari, începe a proba pe rând ochelarii. După ce înzadar încearcă a ceti cu toți ochelarii, îl întreabă jidanul: „dăpoi bade știi dumneata ceti?” Țăranul răspunde mirat de o întrebare așa de naivă: „de-aș ști, n'aș umbla eu după ochelari”. — Ce geniali sunt domni dela „Emke”, desigur vor fi inventat ochelarii aceia magici, pe cari îi căuta omul din poveste, căci altfel de ce ar împărți atâția ochelari și cum s'ar lăți așa repede cunoașterea literelor la fiii îmbătrâniți al „celui mai nobil popor de pe fața pământului”?

Dar să lăsăm gluma, că chestia e foarte serioasă, și de o importanță vitală în lupta neegală ce o ducem pentru recunoașterea drepturilor și validitatea națiunii noastre în viața de stat. Instituția de a da maghiarilor așezați printre români certificate infalibile pentru alegerile ce vor să vie după reforma apropiată a legii electorale, e un atentat nou, săvârșit de puternicii zilei contra națiunii noastre, în potriva căruia atentat trebuie să protestăm cu toată tăria cuvântului.

Cine, când și cu ce drept a autorizat pe „Emke” să țină *examine de alegători* și să deie cultur-atestate neapelabile la analfabeții maghiari, spre întrebuițare în viața publică politică? Cine a fost potentatul acela, care într'un „stat de drept” a putut da nepedepsit concesiune unei societăți private de a fabrica diplome pentru exercitarea liberă a celui mai cardinal drept cetățenesc, favorizând pe nedreptul un neam ce se îmbuibă în puterea câștigată și susținută prin violență, și bătându-și joc de sentimentele cele mai nobile și de durerea cea mai sfântă a unei națiuni nedreptățite, căreia nici viața nu îi e permis fără frica unei noi pedepse.

Videant consules, voim lumină în chestie.
dr. Eugen Mezei.

Aniversarea nașterii principelui Carol al României. Luni a fost aniversarea nașterii A. S. R. principele Carol al României.

A. S. R. care este născut la 1893, a împlinit luni etatea de 18 ani.

Luni, d. P. P. Carp, primministru, a prezintat în numele guvernului *felicitări* A. A. LL. RR. principele Ferdinand și principesa Maria, cu ocazia împlinirii a 18 ani de către A. S. R. principele Carol.

Noua fază a tratativelor de împăciuire. Conte Mihail Károlyi a lansat ideea, ca toate trei grupuri opoziționale să se întrunească la o conferință, care ar avea să desbată asupra tratativelor de împăciuire a prezidentului Berzeviczy, și eventual să redacteze un proiect uniform de împăciuire.

Ideia contelui Károlyi nu s'a putut realiza, pentru că șefii opoziției Justh și Kossuth au declarat, că nu a sosit încă timpul potrivit pentru ținerea acestei conferințe.

Învingerea liberalilor și a socialiștilor la alegerile generale din Belgia. Ieri s'au făcut alegerile pentru parlament în cea mai mare parte a cercurilor electorale din Belgia.

Liberalii și socialiștii, cari au avut contracandidați clericali în toate cercurile, au învins pe toată linia. Cu toate acestea încă nu puteam prevesti noua configurație politică din Belgia, pentru că nu avem încă un tablou clar al alegerilor.

Convocător

Aderenții partidului național român din comitatul Timișului sunt convocați la

adunarea poporală

care se va ține în **Belinț, la 22 octombrie, 1911 st. n. duminică, la orele 2 d. m.** pe piața dinaintea casei protopopului Gherasim Sârb, cu următoarea

ordine de zi:

1. Situația politică generală;
2. Sufragiul universal;
3. Proiectele militare;
4. Propuneri, proiect de rezoluții.

Belinț, la 25 septembrie, 1911 st. n.

Comitetul aranjator.

Gherasim Sârb, protopop, Belinț, Emanuil Ungurean, dr. Aurel Cosma, dr. Gheorghe Adam, dr. Cornel Crăciunescu, dr. Valer Mezin, dr. Ioan Doboșian, Romul Cărăbaș, dr. Pompil Cioban, Petru Ionaș, dr. Coriolan Balta, din Timișoara, dr. Lucian Georgevici, Nicolae Martinovici, Ioan Oprea, Lucian Sepetian, Ioan Popovici, Fortunat Mureșan, Dimitrie Buibaș, Constantin Micu, Alexiu Putici, Nicolae Recheșian, Trăilă Clipici, Ioan Pigli, Moise Barbulescu, Cristofor Trăilă, Teodor Novac, Pompei Dorca, Petru Raica, Petru Cralovicean, Iulian Fărcaș, Gheorghe Maxim, Vasile Spân, Andrei Popovici, Alexandru Ianovici, Teodor Nedin, Filip Vuia, Trifu Jivcovici, Stefan Murgu, Tima Radi, Emiliu Brânda, Ion Oficirescu, Isa Ion, Gheorghe Adoc, Blagoe Godean, Mihail Bocșa, Iosif Gloambeș, Gheorghe Ursu, Constantin Drăgici, Dimitrie Popovici, Nicolae Raicu, Virgil Amandia, Constantin Popovici jun., Nicolae Manea, Constantin Pava, Damaschin Cărăbaș, Stefan Hațieg, Constantin Mateica, Petru Mateica, Dimitrie Cimponeriu, Vichentie Marcu, Gheorghe Magier, Constantin Mihai, Coriolan Birescu, Gheorghe Balint, Aurel Petcu, Constantin Ianvovici, Ioan Vacarescu, Vasile Ilie, Aug. Rufu, Nic. Cloambeș, Trăilă Beluș, Iosif Jivan, Trăilă Belu, Constantin Iacob, Nicolae Bobu, Iosif Secoșian, Iosif Cuciu, Trăilă Jugariu, Trăilă Izvineanțu, Pavel Clipici, Trăilă Jica, Iosif Spariosu, Ion Vicol, Ioan Buha, Iosif Buha, Iosif Belu, Nicolae Darabant, Toma Flueraș, Nicolae Belintianu, Ioan Marcu, Ioan Coteti, Iosif Bujoran, Moise Manea, Dimitrie Milivoi, Iancu Cristea, Danilă Dumitru, Ioan Gruban, Dimitrie Gheorgina, Nicolae Gurhan, Nicolae Neșcu, Ion Neșcu, Moise Neșcu, Andrei Neșcu, Petru Barbulescu, Dionisie Șorian, Constantin Popozici sen., Romul Maleta, Ion Stoia, Gheorghe Georgevici, Petru Martin, Constantin Martin, Pavel Martin, Ioan Suici, Iosif Bucovan, Iosif Georgevici, Constantin Borchescu, Dimitrie Mustafi, Lazar Vidac, Lazar Petru, Simion Brancu, Achim Golesie, Moise Ilie, Trandafir Găinescu, Dimitrie Leucus, Nicolae Ilie, Nicolae Stoicu, Rusalina Cosariu, Gheorghe Tomi, Gheorghe Radi, Vasile Gaescu iun., Vasile Gaescu sen., Nicolae Cartarescu, Dimitrie Miutiel, Dimitrie Stanic, Nicolae Iovan, Mihai Căruntu, Dimitrie Iancovici, Ioan Iancovici, Pavel Nenat, Ioan Pelici, Dimitrie Rațcu, Trăilă Miutiel, Ioan Ivan și Ilie Olariu.

Din parlamentul ungar. Vorbirea lungă a distinsului diplomat maghiar, Géza Polónyi, a obosit prea mult pe impacienții părinți ai patriei, ca să fi putut suporta azi vre-un nou discurs la proiectele militare. Azi celebrii aranjatori ai obstrucțiunii s'au îngrijit de câteva ore de distracție, improvizând niște votări nominale.

La sfârșitul ședinței ministrul de finanțe și ministrul de interne au fost interpeși în câteva chestiuni de puțină însemnătate, de către deputații Iuliu Kovács și Carol Huzár.

Printul Trubeckoj ucis. Din Novecercare se telegrafiază: ieri seara la orele 7 un student cu numele Kristi a pătruns în cupeul trenului, în care călătorea printul Trubeckoj, membru în consiliul imperial, și a puscat cu revolverul de mai multe ori asupra lui. Printul greu rănit și-a pierdut firea. O altă versiune anunță, că printul Trubeckoj a și murit. Asasinul e o rudă a printului.

Răsboiul italo-turc

O enciclopedică senzațională. — Atentate în Bulgaria. — Voluntari bulgari pentru răsboiul cu Turcia. — Un protest al Italiei către Rusia.

Ziarul „Ikdam” scrie, că puterile au declarat ambasadorilor otomani, că divergențele dintre Italia și Turcia sunt așa de adânci, încât intervențiile lor pentru pace n'ar avea acum nici un rezultat.

Pe de altă parte Poarta a declarat, că nu e dispusă să înceapă negocieri pentru pace, dacă puterile nu-i asigură prealabil o soluțiune onorabilă.

În asemenea împrejurări deci, nu se vede de loc puțința unui început de împăcare.

Primul ministru al Italiei, Giolitti, a comunicat ambasadorului francez la Roma, că singura soluție este anexarea Tripolisului.

Se crede în general, că guvernul turcesc nu va putea începe tratative de pace pe baza cedării Tripolisului, din cauza revoltei opiniei publice care cere cu stăruință împotrivirea până la sfârșit.

Comitetul „Asociației naționale” a placardat la Stambul, niște afișe mari prin cari face cunoscut populațiunii, că are a se pregăti pentru o luptă pe viață și moarte contra italienilor.

Bombele dela Kinstendil.

Sofia. — Niște indivizi necunoscuți au svârșit mai multe bombe asupra depozitului de praf de pușcă și granate din orașul bulgar Kinstendil, care e la 10 klm. depărtare de frontiera turcească. Sentinela dând alarma, a tras câteva focuri asupra atentatorilor îmbrăcați turcește. Atentatorii au reușit să fugă.

Tot în timpul acela, în cealaltă parte a orașului au fost aprinse mai multe clăi de fân pentru a atrage în spre acel punct atențiunea.

S'au trimis imediat mai multe patrule în urmărirea atentatorilor dar n'a putut fi descoperiți. S'au făcut mai multe arestări.

Depozitul din Kinstendil e cel mai apropiat de frontiera turcească și într'un eventual răsboi cu Bulgaria, Kinstendil e orașul pe care ar pune mâna turcii cel dintii.

Știrea acestui atentat fiind telegrafiată la Sofia a produs mare senzație și indignare.

Miniștrii s'au întrunit în consiliu discutând această chestiune și luând mai multe măsuri cari sânt ținute în cel mai strict secret.

Paza la toate depozitele de munițiuni ale armatei a fost îndoită.

O caravană de cămile oprită de italieni.

Paris. — Agenția Havas află din Tripolis, că o caravană de 120 cămile încărcată cu făină și cu aprovizionări a fost oprită în momentul în care încerca să iasă din oraș.

Se crede, că acea caravană era designată pentru aprovizionarea soldaților turci.

Ziare grecești suspendate.

Constantinopol. — Ziarului atenian „Correspondance de l'agence d'Athènes” i-se comunică din Constantinopol, că în urma deciziunii consiliului de război ziarul grecesc „Eclisiatichi Alithia”, organul oficial al patriarhului ecumenic, a fost suprimat. Ziarul „Revue Politique”, de sub direcțiunea deputatului grec Busios a fost de asemenea suprimat. Iar ziarele grecești „Proodos” și „Patris” au fost suspendate pe timp nedeterminat.

O enciclopedică senzațională.

Milano. — Papa se interesează foarte de aproape de mișcările armatei italiene.

Se afirmă, că papa a pregătit o enciclopedică prin care invită pe credincioși să se

roage Cerului pentru izbânda Italiei și în care dezvoltă concepția, că răsboiul e fapt sfânt și plăcut lui Dumnezeu, când el e o apărare a creștinismului.

Enciclica se termină: „Dumnezeul armelor, binecuvintează armele creștine”.

Amănunte asupra bombardării portului Derna.

Roma. — O telegramă din Tripolis aduce următoarele amănunte asupra bombardării portului Derna.

Un crucișător italian începând bombardarea Dernei, garnizoana turcă n'a ripostat, ci s'a mulțumit să ia cu ostășii 40 supuși italieni, printre cari mai mulți preoți catolici. Comandantul trupelor turcești a făcut totodată cunoscut comandantului vasului de război, că numai cu prețul încetării bombardării, va pune în libertate pe prizonieri.

Târgul acesta n'a fost acceptat și bombardarea a continuat timp de 2 ore. O cazarmă și două forturi au fost distruse.

Văzând inutilitatea rezistenței, turcii au dat drum ostacilor.

Vase italiene capturate.

Berlin. — „Vossische Zeitung” primește din Roma confirmarea știrii, că la Smirna au fost confiscate 65 vase italiene, dintre cari 32 cu încărcături.

Un nou atentat în Bulgaria.

Sofia. — Alaltăieri s'a săvârșit un atentat asupra depozitului de munițiuni din Slivnița, localitate situată la 300 metri de Sofia.

Sentinela a fost rănită cu focuri de carabină. S'a dat imediat alarma, însă atentatorii, cari sunt până în prezent necunoscuți, au reușit să scape.

Vapor francez secestrat în Bosfor.

Constantinopol. — Ziarele anunță, că un vapor francez a fost oprit alaltăieri la intrarea în Dardanele de către autoritățile turcești. A doua zi vaporul a fost liberat.

Vaporul făcea serviciul de poștă între Austria și Italia.

Consulul austriac a protestat la Poartă contra acestei secestrări.

Voluntari bulgari pentru răsboiul cu Turcia.

Sofia. — Căpitanul în retragere Curtow, a început să adune voluntari pentru formarea unei armate în cazul când între Bulgaria și Turcia ar izbucni răsboiul, care să meargă să se lupte cu inamicul.

Un protest al Italiei către Rusia.

Odessa. — Consulul general italian de aci a protestat pe lângă autoritățile rusești împotriva imbarcării de cai pentru Turcia.

Protestul a fost transmis acum două zile telegrafic la Petersburg.

Se așteaptă cu nerăbdare răspunsul guvernului rusec.

Ca să fim cruțați de munca și spelele îmbinate cu provocarea restanțierilor, pe calea aceasta rugăm pe toți abonații ziarului nostru, să binevoiască a grăbi cu plățirea abonamentului.

Pe couponul mandatului postal, rugăm a se indica numărul de pe fâșia sub care primesc ziarul.

Cu stimă:

Administrația ziarului
„ROMANUL”

CORESPONDENȚE

DIN FRANȚA

SCRISORI DIN PARIS

Noutățile dela Grand Palais. — On rentre....

E încă deschisă expoziția națională de artă decorativă în salonul mobilierului. Cu un gust desăvârșit, organizatorii acestui salon au știut să așeze mărețele producțiuni de artă în industria mobilierelor. Tribunele expozanților sunt aranjate în stil Renaissance. Colona centrală dă o impresiune de bogăție și de frumusețe care, dela intrare, seduce pe vizitator. Fiecare expozant a pus tot ce e necesar și artistic în aranjarea producțiilor respective, așa că dintr'o singură ochire poți avea efectul urmărit.

O întreagă parte a salonului e consacrată înfățișării de interioruri complete de castele, de ote-luri, apartamente bogate, biblioteci etc. O secțiune de artă antică ocupă marea sală de onoare a Palatului și sălilor vecine. De relevat deasemenea secțiunea artelor frumoase, a fotografiei, a școalelor profesionale.

Prețurindeni se vede gust, superioritate artistică, bogăție cari dau francezilor o meritată mândrie.

Vizitatorii sunt delectați, înafară de impresiunea expozițiunii, de audițiuni muzicale zilnice și de un cinematograf.

*

Dela 1 octomvrie s'a deschis și mult așteptatul, în toți anii, Salon d'automne.

La muzeul Luvrului vizitatorul are la îndemână cea mai bogată colecție de sculptură și pictură de prin secolul al 13, 14 până la finele secolului al 19-lea, cu cele mai de seamă opere ale tuturor școalelor. La muzeul Luxembourg, găsești sculptură și pictură dela 1875 încoace. La Salon d'Automne se expune tot ce e nou, ce e din cursul vremii. Aici prin urmare poți vedea unde a ajuns arta franceză contemporană.

Am văzut litografiile lui Camille Pissaro, limpezi, armonioase, cu înfățișare de poezie senină și cu efecte potrivite impresiunii externe; am văzut în tablourile lui Georges d'Espagnat, o grijă pasionată de formă; Valtot se distinge prin sinceritatea culorii; Guérin se arată superior în „Jeune fille,” o tânără fată cu fața blândă, respirând un saflu de atracțiune; Bonnard e înzestrat cu o încântătoare fantezie și cu reale însușiri de colorit; Flan-drin redă farmecul plin de seninătate al vieții de la țară.

Dar săli sunt numeroase. Desprinzi, ici un peisaj prins cu multă precizie, dincolo vezi vibrând fantezia unui cap deosebit, înainte dai peste impresiuni nouă, originale, ciudate. dar ajungi un moment să-ți spui singur: Poate că e nevoie de o pregătire specială să înțelegi majoritatea tablourilor. Și această întrebare nu și-o pune numai unul, doi, ci cei mai mulți ce vizitează salonul. E așa de extravagantă neori concepțiunea artiștilor primiți la salon, încât câteva pete de galben și verde, ar vrea să-ți dea impresiunea unui peisaj, sau cele mai ciudate trăsături ar dori să înțelegi în loc de chipul ciuntit al unei păpuși, o frumusețe de femeie.

Sunt în cele din urmă o serie de săli, condamnate de toată lumea. E școala cubiștilor. E școala celor ce-ți redau o figură de om în patrate sau trapeze și cari caută să explice și cel mai frumos peisaj prin variantele cubului și patrulaterului. Toată lumea pufnește de râs, dar pe urmă își zice: — Cine știe? Artă nouă...

*

On rentre, on rentre... se scrie și se strigă din toate părțile. Se redeschid școalele, se întorc celebritățile scenei, încep noutățile sezonului, să reia viața atât de complexă a Parisului, d'a capo. Streinii vizitatori de vară pleacă la vetrele lor și figurile simandicoase ale boerimii franceze sau cosmopolite își reiau apartamentele și traiul lor conservator. Teatrul clasic e gonit de pe scena Comediei franceze de către teatrul modern. Henri Bataille iese în evidență cu piesele lui, *La femme nue* și *Le Scandale*. Salonul de toamnă, cum văzurăți, nu se lasă deloc mai pe jos cu noutățile. Plimbările la Bois se îndoiesc și vizitatorii, adoratori ai amurgurilor plumburii, umplu alele.

On rentre... Se apropie și deschiderea cursurilor universitare și se readună și românii. Tinerei,

pentru prima oră la Paris, treapadă bulevardele și se dedau la viața cu orizonturi pariziene. Cei mai vechi au grija să facă educația celor noi. Dacă am recomandat unui novice student, fost elev de-al meu, să mai neglijeze societatea românilor, întru cât are atâtea de văzut, de observat, de învățat, mi-a spus, că cunoaște Parisul. Să ai pretenția, că cunoști Parisul, e o nebunie. O viață de om de abia e suficientă, să trăiești într'o continuă înălțare, pătrunzând tot farmecul orașului fără seamăn.

On rentre... Se adună românii și se anunță și isprăvile lor. M'a întâlnit un cunoscut și mi-a cerut să cotizez eu doi lei ca să se facă o sumă necesară pentru un student, frate de-al nostru, închis nu știu între ce stație dintre Marsilia și Paris, fiindcă a încercat să vie fără bilet... Nu știu dacă ar interesa pe cetitorii acestui distins ziar faptul, că n'am dat cei doi frânțuți echivalenți cu vederea piesei *Primerose*, dar nu mă îndoiesc, că e de tot interesul să se cunoască și această părticică din viața românilor noștri parisieni.

On rentre... Mă întorc și eu în țară. Mă atrage dorul de ai mei și farmecul gândului reverderii locurilor trăite.

Mă reține măreția orașului fără pereche și o viață nouă, înălțătoare, care-mi plăcea s'o trăiesc. Mă atrage mulțumirea să mă văd în mijlocul micuților mei elevi, și mă reține gândul c'ar trebui să cunosc începutul vieții universitare din Paris.

Trebue să mă atragă necesitatea de a mă prezenta la examenul de capacitate și iarăș trebue se mă recheme după vre-o două luni de zile nevoia de a-mi continua studiile.

Sceaux-France.

Vasile V. Haneș.

DIN ȚARĂ

SCRISORI DIN BRAȘOV

Impresii și... expresii. — Anatema. — Inaugurarea anului școlar la liceul român.

Vremuirea alintătoare a verii, aici atât de mult gustate, a dispărut ca prin farmec; s'a dus să-și păzească vacul în nemărginirea trecutului, iar locul i-l'au luat zilele aspre de o seriozitate cum-pânitoare a toamnei...

Brașovul, acest Heidelberg în miniatură al românilor de dincoaci, care numai cu câteva zile înainte mișuna de păcurile grăbite ale oaspeților de vară, cari îl părăsiau, precum și de roirile invazionare ale studenției dornice de a se cultiva în școala lui Popasu, a reintrat în viața-i obi-cinuită.

Greoiu și posomorât din cauza zilelor aspre de toamnă, care tot mai des își anunță apariția, abia în după amiază de se mai desmorțește puțin. Parcurile, cari până mai ieri-alaltăieri erau tixite de lume, acum sunt aproape goale... Doar de mai zărești din când în când câte-o păreche de tineri îndrăgostiți, cari cu ochii pierduți în zări, de un extravagant platonism înaintează leneș, nevorbindu-și aproape nimic, impresionat oarecum de acest „memento” al totalei discompunerii.

Numai „Tâmpa”, sârmana „Tâmpă”, încăruntită de restrițele vremurilor, mormăie scurt și îndârjită de bătaia vântului rece; aprobă prin scrâșniri discuțiile înfocate, ce se întind între niște băieți cu chipiuri negre fundate cu vânt, cari se plimbă pe la poalele ei și se uită chiorăș la un punct sfidător, fixat în creștetul românesc al bătrânului deal.

Abia înspre seară de-și mai recapătă orașul ceva din vioiciunea-i de mai nainte, când publicul, iese să facă obicinuita plimbare pe „Corso”.

Banalitățile dela ordinea zilei; exprimate într'un jargon neaș patriotice, care — durere — amenință să ia proporții tot mai mari, sunt întrerupte în restimpuri de tiradele cutărui gazetăraș — jidan botezat ori nebotezat, nu importă. — care cu niște gesturi nervoase, epileptice, explică cercului său de cunoscuți ultimul-i articol de senzație apărut în fițuca locală „Brassói Lapok”, ce tratează despre „valahii cu păr pe limbă”, începând cu groaznicele „crime” săvârșite de „tălharul” Horia și sfârșind cu operațiile de ucigaș ale „banditului lăncu.”

E însă aici o viață românească cu mult mai puternic organizată culturalicește, decât să poată cineva da ascultare unor sfidări atât de murdare,

cari sunt răsplătite cu niște zimbete de dispreț ori — cel mult — câte un băiat mai sanguinic, dacă nu apreciază câte-o „punere la ordine” a respectivului patriot jidan, care apoi se sfârșește luându-și voinicosul perciunat satisfacție printr'o sdravănă — șterpelire...

*

Se știe, ce senzație a făcut în literatura ru-sească apariția operelor genialului scriitor rus: Leonida Andriew, dar mai cu seamă a operei sale din urmă: „Anatema”, care a adus cu sine excomunicarea — desigur pe baza unor motive neserioase — autorului din biserica creștină.

Apărută acum în românește în „Biblioteca pentru toți” această genială lucrare poate fi gustată și de publicul românesc iubitor de adevărată artă.

Indrăzneț până la extrem, înzestrat cu un puternic simț de pătrundere, Andriew se înalță, sau mai bine zis se coboară până la cele mai adânci cute ale sufletului omenesc redând cu o sinceritate reală toate vibrațiunile acestuia. Constând din o serie întreagă de ipoteze de un înalt ordin psihologic, al căror scop final e eterna căutare fără rezultat după „adevăratul adevăr” și în legătură cu aceste a bunului absolut: această creațiune pare a fi o sfidare adresată tuturor filozofilor, demonstrând imposibilitatea realizării — deocamdată? — a unei dorințe atât de vagi. E interesantă puternica luptă dramatică, ce se dă între personagiile alegorice ale acestei piese, dintre cari fiecare a parte poate forma subiectul unui vast studiu psihologic.

Poate ar fi peste puterile mele și nu mi-ar permite nici timpul nici spațiul să fac o dare de seamă mai amănunțită asupra acestei geniale creații, care poate fi numărată printre cele mai de seamă lucrări filozofice ale timpului din urmă; am avut numai intențiunea de a atrage atențiunea publicului cetitor asupra acestei îndrăznețe lucrări, care tratează pe larg și atât de învederat sentința de o vecinică valoare: „Nitimur in vetitum semper cupimusque negata”.

*

Încă o zi scrisă în calendarul zilelor noastre de o adevărată și înălțătoare serbare sufletească! A fost ziua de 2 octomvrie v., ziua sfinteii Sofii, în care s'a serbat inaugurarea anului școlar la liceul român de aici. După săvârșirea serviciului divin oficiat de păr. Prișcu, participând studențiunea dela liceu și școala comercială superioară în frunte cu on. corp profesoral, apoi internatul de fetețe gr-or. rom. precum și alți oameni de bine și sprijinitori ai culturii românești, ne-am întrunit cu toții în sala festivă a liceului.

Aici s'a făcut apoi sfințirea apei, la care a oficiat vrednicul protopop al Brașovului, păr. V. Saftu.

Urmează acum întâiul punct din prngram: rugăciunea „Cămara Ta”, cântată de corul studenților sub conducerea venerabilului nestor al muzicii românești, maestrul G. Dima.

Un fior de evlavie cucernică trece prin inimile noastre la auzul imnului dumnezeiesc.

Bagheta fermecătoare a maestrului Dima ni-a putut face să uităm pentru câteva clipe mizeriile vieții și nimicnicia lucrurilor pământeste, înălțându-ne cu sufletul la tronul ceresc și contopindu-ne într'o ferbinte rugăciune cu ființa, care nu cunoaște hotare, a celui preainalt.

La ultimele acorduri ale imnului urcă tribuna profesorul d. V. Neguț.

Conștient de însemnătatea momentului, plin de evlavie și tremurător de emoție își începe d. Neguț discursul, care a vorbit mai mult inimii, dupăcum ne și așteptam. Era redat într'ânsul întreg momentul acela mare și sfânt pentru noi, în care s'a pus temeliea celui mai însemnat focar de cultură românească, din părțile de dincoaci de Carpați. Toate amănuntele și încercările prin cari a trecut „cuvântul”, pânăce s'a făcut „trup” au fost adânc infiltrate în inimile ascultătorilor.

S'a desfășurat înaintea noastră o întreagă poveste trăită, în care figurau ca persoane principale alternativ doi bărbați de o sfântă memorie: Șaguna și Popasu, cari s'au luat la întrecere nobilă întru a face cât mai mult pentru acea sfântă cauză.

Nu pot să retac amintirea severului bărbat de o vrednică aducere aminte D. Măciucă, care având în vedere cauza nobilă pentru care lucra era în stare să forțeze pe cei mai slabi de finger ca să susțină și ei.

La urmă punându-ne oratorul în vedere faptul, că trecutul ideii întrupate e mare și că dela

noi înșine depinde viitorul ei, îndemnând la muncă desinteresată și demnă de marii înaintași, își sfârșește discursul în aplauze izvorâte din inimă curată și caldă ale publicului asistent.

Apoi corul studenților întonează încă un imn de laudă lui Dumnezeu și în fine ia cuvântul părintele protopop Saftu, care implorând darul Duhului sfânt asupra acelor, pe cari îi așteaptă o muncă grea, sfârșește prin a pune fiecăruia la inimă iubirea față de lege și neam și printr'ânsele față de instituțiile de propășire și înaintare a acestora.

Serbarea s'a finit pela ora 11 și 3 sfert., când ne-am depărtat cu toții adânc convinși, că praznic mare și sfânt am prăznuit.

Cor.

DIN ȚARA HAȚEGULUI

Adunarea generală a „Reuniunii învățătorilor români gr. cat. din ținutul Hațegului”. — Adunarea desp. VII. — Hațeg — a Asociației Transilvane. — Expoziția lucrului de mână. — Producțiunea teatrală.

În Bonțarul de jos, s'au făcut serbări culturale în școala română gr. cat. de acolo. Cele două reuniuni și-au dat mâna frățească și cu această ocaziune au dovedit, cumcă ținându-și adunarea deodată, pot lucra mai mult pentru cultura românească din aceste părți.

În ziua de 15 l. c. la 8 ore a. m. cu toții am ascultat sf. liturghie, răspunsurile fiind date de corul improvizat al învățătorilor și preoților prezenți.

La orele 10 a. m. ne-am întrunit cu toții la I-a ședință a adunării generale a reuniunii inv., deschisă de Reverendisimul dr. I. Radu, președintele reuniunii, care a îndemnat tineretul la muncă.

Dr. Ioan Zepa citește raportul comitetului central al reuniunii, care e dat spre examinare unei comisii de 3. Se aleg membrii pentru cenzurarea rațiunilor pe 1910 și a proiectului de buget pe 1912; pentru cenzurarea raportului bibliotecarului, încasarea taxelor și înscrierea de membri noi.

Președintele suspendă ședința pe timp nedeterminat și anunță cumcă dă loc dlui dr. Gavril Suci, avocat în Hațeg și dir. desp. asociației.

D. dr. G. Suci, printr'un discurs avântat despre asociațiune, arătându-și părerea de rău asupra numărului mic al membrilor ce-l are despărțământul, îndeamnă pe toți la lucru pentru cultura poporului nostru și înmulțirea membrilor ei.

Dr. Victor Popp, contabil la „Hațegana” citește raportul com. central, raportul despre starea bibliotecii centrale, iar în lipsa casarului citește și raportul acestuia.

Pentruca să-și poată face raporturile comisuniile, ședința se suspendă și publicul e rugat a lua parte la vizitarea expoziției lucrului de mână, aranjată tot în edificiul școlii. Se alege o comisiune în frunte cu dna dr. G. Suci pentru alegerea obiectelor de premiat din expoziție.

În expoziție, care era așezată într'o odaie de-a școlii, erau multe și originale cusături din partea locului expuse de țărancele din Bonțarul inf. Că expoziția a reușit așa de bine, e meritul doamnei R. Raca, preoteasă în loc și a dsoarei Elena Oltean, învățătoare tot în localitate. Pentru premiarea obiectelor donează domni: dr. G. Suci 10 cor., dr. C. Popescu 4 cor., N. Muntean, dr. I. Hica, dr. I. Radu, dr. V. Frențiu și N. Oprea câte 5 cor., Petru Poppov 3 cor., A. Mihaescu 2 cor., în total 44 cor. La propunerea doamnei dr. G. Suci se premiază Ana Veran n. Raca cu 10 cor., Dumitra Raca cu 6 cor., Maria Toltis cu 4 cor., iar alte 8 țărance cu câte 3 cor.

După acestea domnul dr. G. Suci deschide din nou ședința și roagă comisuniile a raporta.

Dr. A. Grecu a citit conferința sa: „Privire scurtă asupra mersului instrucțiunii în școala populară”.

Apoi a urmat un prânz comun, pe care l-am luat cu toții în hotelul central din fața gării. A toastat dl protopop N. Muntean pentru președinte.

Ședința a II-a a fost deschisă de domnul vicepreședinte p. on. N. Muntean, protopop în Grădiște, care roagă comisuniile a-și face raporturile.

Domnul Aurel Pinteș în numele comisunii recomandă rap. comitetului central spre aprobare. Dr. A. Mihaescu, recomandă spre aprobare rațiunile pe 1910 și proiectul de buget. — Se aprobă.

Dsoara Ana Lupan aduce la cunoștință înscrierea de membrii fondatori a doamnei dr. G. Suci (a fost și până acum membră ajutătoare),

dr. I. Hica, dr. Val. Frențiu, dr. C. Popescu, Leon Manu, și cumcă s'a încasat o sumă considerabilă dela membrii fondatori și ordinari.

Pentru adunarea gen. a Reuniunii inv. gr. cat. din arhidieceză din 30 și 31 oct. n. s'au ales delegați: dl Șerban Șerban și dl Andreiu Grecu.

Revista ped. „Foaia Școlastică” e declarată de organ al reuniunii și se aleg domni A. Grecu și Șerban Șerban ca să reprezinte reuniunea în redacție.

Pentru adun. gen. a Reun. inv. din ținutul Lugojului s'a ales delegat d. Ioan Ciora, iar d. Șerban a dat cetire frumosului raport despre ad. gen. a inv. din țin. Lugojului ținută la Tievaniul-mic și despre escursiunea făcută la Anina.

Propunerile înaintate de Ș. Șerban s'au primit aproape toate.

Stipendiul de 50 cor. din casa reun. inv. se dă fiului d-lui I. Țarină.

La premiul de 40 cor., pus la dispoziția reuniunii pentru o lucrare economică de d. dr. G. Suci, s'au primit 4 lucrări. Comisiunea pentru cenzurarea lucrărilor recomandă a se premia lucrarea: „Cultivarea unei grădini de pomi 1 jug. cat.”, prevăzută cu motto: „Poamele sunt aur, prășitorilor tesaur”. Desfăcându-se plicul cu bucurie se constată că autorul e d. Șerban Șerban, care primește dela presidiu în fața adunării, premiul de 40 cor. în aur.

Expirând mandatul vechiului comitet, se aleg în comitet următorii: dr. Iacob Radu vicar președinte, Șerban Șerban inv. vicepreședinte, Ioan Zepa notar I., Andreiu Grecu notar II., Ioan Ciora bibliotecar, Ana Lupan controlor, Iustin Țarină casier, iar membri în comitet P. Oltean, Atanasie Botezan, Bucur Voiu, Antoniu Pop.

Pentru verificarea procesului verbal se alege Ioan Ciora și A. Grecu.

Terminându-se obiectele dela ordinea zilei președintele, îndemnând învățătorimea la muncă nepregetată, declară adunarea generală de închisă.

Producțiunea teatrală.

Frumoasei serbări din zi i-a urmat o seară plăcută în toată privința. Membrii reuniunii cunoscând dorul publicului după artă, s'au îngrijit ca culmea serbării să fie producțiunea teatrală împreună cu proiecțiuni de schiopticon.

S'a jucat piesa din popor în 4 acte „Nicolae Vulpea” de R. Muntean. Toți interpretorii și-au jucat bine rolul. Am dori, ca învățătorii nu numai cu astfel de ocaziuni să-și arate puterile lor, ci cât mai des să-i vedem pe scenă; căci teatrul e a doua școală!

Proiecțiunea cu schiopticonul nu a succes, din cauza unui mic deranjament al aparatului, ceea ce am regretat cu toții.

După producțiune a urmat joc în hotelul central, care a decurs în voie bună până în zorii zilei.

Correspondent.

DIN ROMANIA

SCRISORI DIN BUCUREȘTI

O societate, care ne dă fapte. — Societatea națională ortodoxă a femeilor române. — Întregirea clădirii fundației „Carol”. — Palatul academiilor. — Cămine studențești. — Dela ministerul de război cetire.

Nu de mult a început femeia română din așa-numita societate „bundă” să se ocupe de chestiuni, cari o privesc.

Nu mai departe decât acum 10—15 ani, pe lângă literatura, adeseori picantă, ce năvălea, de obicei fără alegere, din Paris, în casele bogăților noștri, cu greu pătrundea poezia sinceră și adâncă a marelui nostru Eminescu ori operele mai proaspete ale unui Vlahuță ori Coșbuc. Cu încetul, apoi, cei rătăciți, sau convinși, că și limba doinelor poate să îmbrace idei și simțimente alese, iar, cei cari vedeau rătăcirea din lumea lor, au prins tot mai multă hotărâre în a afirma acest adevăr elementar.

O literatură românească nouă a început apoi a se ceti, o societate a „femeilor române” din aristocrația bucureșteană chiamă conferențieri, cari să vorbească despre trecutul românesc și literatura românească. Apoi, mai cu concurs din afară, mai cu bunăvoință proprie, se rezervă scena teatrului național artei și limbii românești — și, de atunci,

teatrul românesc în genere și literatura noastră dramatică în special progresează în mod simțitor.

Și în sfârșit, propaganda catolică pe față, ca și pe ascuns, propagandă, care acum vre-o doi ani s'a manifestat cu un caracter de sfidare, le-a făcut pe femeile din înalta noastră societate, să se mai gândească, că copiii și copilele orașelor românești au nevoie, în primul rând, de o credință — de credința noastră strămoșască.

Poate că stările dinlăuntru bisericii din România au făcut ca „Societatea națională ortodoxă a femeilor române”, să se întărească în scurtă vreme.

Prin cotizații, serbări, ca și prin loteria care a fost o operă norocoasă, și-a câștigat o stare materială bună.

O operă, prin care se caută îndeosebi, a se paraliza acțiunea propagandei catolice, este școala de fete, care în toamna viitoare, neapărat va începe să funcționeze în București. Până acum societatea avea 4 școli froebeliane (grădini de copii) în București; Duminecă s'a deschis a cincea cu frumoase cuvântări și cu nelipsita slujbă religioasă.

Secția ploieșteană a societății a înaugurat și ea în Cetatea libertății cea dintâi grădină de copii.

*

De curând a început să se ridice, în fața palatului regal, zidurile clădirii care va forma cealaltă aripă a „Fundației universitare Carol I”.

Mai de mulți ani au fost tratative pentru cumpărarea casei Păucescu dealături și, fiindcă proprietara nu se putea hotărî ușor la vânzare, numai în vara aceasta s'a putut începe clădirea, dărâându-se vechea clădire încă în bună stare.

Probabil, până la caderea zăpezii toată zidăria va fi gata și în maiu 1913 — abia în 1913! va fi înaugurată.

Prin adaosul ce i-se face „Fundația Carol” își îndeosește sălile de lectură și câștigă încăperi pentru păstrarea unei biblioteci cât mai mari. Cuprinsurile, pe cari le va avea, vor putea răspunde cerințelor unui veac cel puțin. Studenții școlilor superioare din București, cari dau fundației universitare, pe fiecare an, un contingent tot mai mare de cetitori, vor găsi, în aceasta cea mai îngrijită, înzestrată și organizată bibliotecă, pe lângă tot largul pentru lucru, tot ce le trebuie pentru studiile lor.

M. Sa regele, care are o deosebită atenție pentru universitățile noastre, a făcut, dupăcum se știe, cu prilejul serbărilor jubilar ale universității ieșene, un dar de 300.000 lei pentru școala înaltă din a doua capitală.

Suma aceasta se destinase unei a doua fundații universitare.

În urma rugămintii adresată de delegația studențimei ieșene către suveran de a destina darul unui cămin studențesc e cu puțință ca suma să intre în căminul de mult așteptat de studențime. Dar nu numai studenții cei din Iași, ci, poate încă mai avan cei din București doresc și ei un cămin.

Studenții ieșeni au avut grija să amintească M. Sale regelui și de suma de 300.000 lei, votată de cameră pentru monumentul unirei, pe care, după părerea lor și a tuturor bunilor români îl înlocuiește, cu succes, monumentul lui Cuza.

Și ar fi o faptă întreagă câte-un cămin pentru cele două universități (studentele din București și-l au pe al lor și multumită inițiativei și ostelii d-lui profesor universitar S. Măndrescu vor avea și cercetătorii cursurilor dela Văleni unul). Aceste cămine, despre cari se vorbește mai de mulți ani, ar fi o binefacere și pentru studenții români de peste hotare, cari, de obicei, strălucesc prin sărăcie, și cari, cu toată sila împrejurărilor, ar putea cu mult câștig, să întârzie câte-o lună două prin București ori Iași.

... Și în sfârșit, mai bătrânește, vine și Academia, din urmă, cu clădirea ei mult așteptată.

S'a hotărât, în mod definitiv; statul, printr'o lege, adusă în viitoarea sesiune legislativă, acordă 3 milioane, și, în primăvară, neapărat clădirea se va urni dela pământ. Ea va avea proporții uriașe pentruca să poată cuprinde bogățiile pe cari le are azi și le va aduna în viitor.

*

Am amintit acum câteva luni de o măsură laudabilă și cu adevărat militară pe care o luă ministrul civil al războiului, d. Nicolae Filipescu.

Ca să se pună capăt, odată pentru totdeauna, favoritismului la examene dispuse ca orice intervenție în scris să se depună la cancelarie, iar concurentul eliminat dela examene.

Cu prilejul examenelor de intrare la școala militară, unul din concurenți, partaș al vechiului sistem, a și sburat — și ca urmare d. ministru a dat un ordin și mai sever pentru executarea dispozițiilor ce luase.

Nu numai că ar fi de dorit ca această mă-

sură să rămână în picioare pentru totdeauna la ministerul războiului, ci-i facem urări ca ea să treacă și la ministerul instrucției publice. Dela război și până în strada Diaconeselor sunt numai câțiva pași.

Și apoi, dupăcum glăsuște noul ordin al ministrului de război, o intervenție e insultă pentru examinator.

Correspondent.

Litere - Arte - Științe

NOPTII

De cum îți lași aripa neagră
Mă sbuciuma necontenit,
In armoniile-i barbare
Acelaș cânt netălmăcit.

Acelaș cânt al pustiirii
Ce-l plânge pânza pe catarg,
Când fulgerele taie cerul
Și încep furtunile în larg.

A. Cotruș.

Din domeniul chimiei practice

Coaja de China

Se împlinesc aproape 300 de ani, de când se întrebuintază ca medicament coaja de China, și aproape 100 de ani de când doi învățați chimiști, Pelletier și Caventon, au reușit să scoată din această coajă chinina, medicament atât de important și atât de mult întrebuintat astăzi în toată lumea.

Istoria coajei de China ne spune că la 1638 contesa de Cinchon; soția vice-regelui din Peru (America), era bolnavă de friguri. I-se spusă, că locuitorii de acolo întrebuintează, cu mult succes contra frigurilor, o băutură preparată prin fierbere cu apă din coaja unui arbore.

A luat și ea această băutură și s'a vindecat.

De atunci arborelui i-s'a dat numele de *Cinchona* după numele contesei, care a făcut cercetări cu privire la acest arbore și a căutat să răspândească cât mai mult întrebuintarea coajei de china în combaterea frigurilor.

Vreme foarte îndelungată s'a întrebuintat această coajă sub forma de pulvere sub numele de *pulverea contesei*.

Jezuiții, mai târziu, au răspândit-o și au exploatat-o pe o scară foarte întinsă sub numele de *pulverea Jezuiților*, dându-o ca un secret al lor.

Medicii englezi prescriau pulvrea ca medicament, cu toate că nu știau nimic nici de coaja care dă pulvrea, nici de arborele care dă coaja.

Secretul Jezuiților a fost descoperit de un englez, numit Talbor, dela care la răscumpărat la 1679 Ludovic XIV, regele Franței și l'a dat în vileag pentru ca toată lumea să se poată folosi de acest folositor medicament.

Mai târziu diferiți botaniști pretextând măsurarea unui arc de meridian sau interesat față de diferite experimentații astronomice, au vizitat localitățile unde cresc cinchonele și au studiat cu deamănuntul proprietățile acestor arbori.

Dela ei avem volume întregi, cari au îndrumat pe un mare număr de medici, chimiști și farmaciști spre cercetări și experiențe noi, pentru a pune acest prețios medicament în serviciul omenirii.

Folosindu-mă de scrierile lor și de observațiunile culese în lunga mea carieră, am crezut că nu e de puțin interes pentru cetitorii „*Romanului*” să dau scurte descrieri asupra celor mai importante și mai uzitate plante medicinale.

Am început cu coaja de China pentru că în domeniul farmaciei ea ocupă locul întâi, prin faptul că nu există un medicament mai important și mai mult întrebuintat ca *Chinina*, care se extrage din această coajă.

O să mă ocup apoi de plantele medicinale, ce cresc pela noi și cari se pot recolta cu ușurință și se pot vinde cu preț bun. Pe lângă arătarea

caracterelor de recunoaștere a plantei, voi arăta epoca când să se recolteze, modul de uscarea și de conservare și prețul ce se poate obține în comerț.

Cinchonele sau Chinchinele — dela cuvântul peruvianian *kina-kina*, care însemnează *coaja-coajelor* sau *scoarța-scoarțelor* —, sunt arbori mari, totdeauna verzi, ca și bradul, cu frunze lucitoare și cu flori de o frumoasă culoare roză.

Patria lor este America meridională și regiunea Equatorului. Se găsesc împrăștiate pe coastele anumitor munți ai Americii.

Ele nu trăesc în orice loc. Nu le place nici regiunea șesurilor, nici înălțimile prea mari.

Indată ce au început a se cunoaște mai bine efectele coajei de China în combaterea frigurilor, un adevărat măcel s'a făcut contra arborilor pentru recoltarea coajei.

Cete de lucrători, înarmați cu cuțite și cu topoare, se îndreptau spre pădurile seculare în căutarea cinchonelor, căci acești arbori nu să găsiu de obicei mai mulți la un loc, ci împrăștiati, solitari, așa cum e de pildă paltinul în pădurile noastre de fag. Pentru a descoperi în care parte a pădurei se găsesc cinchone, un lucrător se suia într'un arbore și cum cinchonele cresc mai înalte decât pădurea, era ușor să le vadă încotro sunt.

Mai erau ajutați în descoperirea cinchonelor și de foile lor lucitoare, cari în bătaia soarelui mai ales, se pot observa din depărtări mari. Mirosul florilor, adus de vânturi, indică adeseori lucrătorilor direcția încotro să se îndrepteze pentru a descoperi arborele.

Ajunși la arbore îl doboară cu topoarele, iar cu cuțitele fac creștături de-a lungul și de-a latul în coajă, pe care apoi o despoaie fâșii-fâșii așezându-o grămezi, de o parte cojile de pe trunchiu, de altă parte cele de pe ramuri. Le lasă să se usuze la soare și apoi le transportă pe asini sau pe cătări la destinațiune.

Un arbore mare dă aproximativ 100 kilograme coajă, al cărei preț pe piețele europene este de 5 până la 12 lei kilogramul. Valoarea coajei se estimează după conținutul chininei ce conține.

Comerțul cu coji de China a luat cu timpul o întindere mare. Arborii se găsiu însă numai în America, ceea ce făcea ca cojile să fie din ce în ce mai scumpe și mai rare.

Olandezii, cei dintâi, au încercat aclimatizarea cinchonelor în coloniile lor din Indiile orientale. Încercarea a reușit pe deplin, ceea ce a îndemnat pe englezi se planteze și ei Cinchone în posesiunile lor din Indii și Ceylon.

Astfel piețele europene au început să fie inundate cu coji de China de proveniență indiană, din coloniile engleze și olandeze.

S'a mai încercat, fără succes, cultura Cinchonelor în Franța, Anglia și Olanda.

Climatul acestor țări diferă mult de climatul Indiilor. Soare arzător, ploi, furtuni și ceață se succed acolo foarte repede fără a schimba în mod considerabil temperatura. Acesta e climatul regiunilor cinchonifere.

Cu toată cultura intensă ce s'a făcut, totuș modul barbar de recoltare al cojilor, prin distrugerea arborilor, era să aibă de urmat disparițiunea cu timpul a cinchonelor, sau în cel mai bun caz scumpirea enormă a cojilor.

Spiritul inventiv al englezilor a descoperit încă un mijloc de cultură, care permite recoltarea cojilor fără a distruge arborii, așa că astăzi avem coji de China din abundență și cu prețuri moderate.

Când arborele a ajuns vârsta de 5—6 ani, se face recoltarea coajei în modul următor:

Dealungul trunchiului, începând dela rădăcină în sus, se fac două tăieturi în coajă, la distanță cam de două degete una de alta și se jupoaie această fâșie de coajă.

O fâșie identică se lasă neatinsă și se urmează așa de jur-împrejurul trunchiului, scoțând câte o fâșie și lăsând câte una. În locul fâșiilor jupuite crește altă coajă la loc, fără ca arborele să sufere.

În anul următor se jupoaie fâșiile rămase întregi din anul trecut, în locul cărora crește iarăș altă coajă la loc. Se recoltează în modul acesta 2—3 rânduri de coajă de pe acelaș arbore.

Acest sistem de recoltare al cojilor de China se practică astăzi în Statele-Unite, Mexic, Iamaica, Australia, dar mai ales în Indiile engleze, de unde ni se furnizează nouă cea mai mare cantitate de coji.

Extragerea chininei din coaja de China la 1870 a fost un mare eveniment al timpului și întrebuintarea enormă la care a ajuns chinina astăzi, îi dă dreptul să fie considerată ca cel mai important medicament.

În Italia și Grecia chinina a fost monopolizată de către Stat și se distribuie în mod cu totul gratuit, sub formă de pastile locuitorilor din ținuturile băltoase pentru combaterea paludismului sau frigurilor de baltă.

Pentru combaterea acestei boale în România, direcțiunea generală a serviciului sanitar întretine anumiți funcționari, medici și agenți sanitari, însărcinați special cu aplicarea tratamentului chivernisării în mod rațional, cu chinina.

Statul face sacrificii însemnate în această privință și rezultatele sunt din cele mai mulțumitoare.

Locuitorii din Sulina, oraș situat la gurile Dunărei și încunjurat de toate părțile de bălți și de apă, au aproape fiecare în casa lor câte-un borcânaș cu chinină, pe care o iau ca mijloc preventiv contra frigurilor de baltă.

Din coajă se prepară de către ori și cine, cu ușurință, *Vinul de China*, în modul următor: Se ia 60 grame coajă de china, se zdrobește mărunț, se pune într'o sticlă și se toarnă peste ea 120 grame cognac vechiu sau aceeași cantitate de spirt diluat cu apă (70 grame spirt și 30 grame apă). Se lasă să stea 24 ore, apoi se toarnă deasupra un litru vin roșu vechiu. Se mai lasă 8 zile, scuturând sticla din când în când. Se strecoară, se stoarce prin o pânză curată și se filtrează. Se ia câte un păhărel de lichior înaintea meselor ca întăritor, provocător al apetitului pentru combaterea frigurilor și a tuturor boalelor, cari se încuibază ușor în organisme slăbite.

A. Petra, farmacist (Sulina).

INFORMAȚIUNI

Arad, 18 octombrie a. 1911.

Mersul vremii

Institutul meteorologic anunță schimbări în temperatură.

Prognostic telegrafic: vremea va rămâne neșchimbată.

Temperatura la amiază a fost de 9°1 Celsius.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 kgr.)

Grâu pe octombrie	Cer. 11'83
Grâu pe aprilie 1912	" 12'04
Secară pe octombrie	" 10'26
Secară pe aprilie	" 10'47
Cucuruz pe maiu 1912	" 8'53
Ovăș pe octombrie	" 9'40
Ovăș pe aprilie 1912	" 9'60

Eroul în duioșie

S'a vorbit în deajuns, în decursul zilelor acestora, despre Mihail Kogălniceanu privit în manifestările diverse ale personalității lui, ale temperamentului și genului lui. Politica lui, elocvența lui, energia lui, îndrăzneala și avântul lui, toate vor inspira numeroase reflecții și vor fi studiate în amănunțimi.

Se vorbește însă prea puțin despre înclinările lui către lirism, despre aventurile lui din tinerețe, când se manifestă ca un adevărat poet. Căci înainte de a ști să lupte, să dicteze, să revoluționeze, tânărul Kogălniceanu — aștint să iubească. Iată o bucată plină de lirism și de vervă,

scrie sub titlul: „Iluzii pierdute“. E povestirea unor întâmplări din 1833.

„Eu eram atunci de 14 pe 15 ani, tocmai în acea vârstă, când copilul trece ca să facă loc tânărului. Natura pentru mine începuse a se arăta mai frumoasă: zorile răsăritului și crepusculul apusului sfântului soare, aveau pentru mine un farmec, ce nu simțisem încă dinaintea nici uneia din mărețele privilegii ce Dumnezeu a așezat; glasul privighetorilor avea note mai melodioase; inima-mi începuse a simți. Când vedeam o femeie, numai ceva să fi fost frumoasă, pentru-că totdeauna am avut o mare slăbiciune pentru frumusețe, un foc necunoscut îmi aprindea tot sângele, care mi-se repezia la cap; puțin după aceea turburarea mă simțeam stăpânit de un leșin total.

Tatăl meu mă pusese atunci într'un pension, așezat nu departe de scaunul isprăvniciei, pe vârful unui deal romantic, a cărui toată culme până în vale era acoperită cu un frumos rediu, ce odată fusese un parc englez.

Pensionul acela atunci se deschisese, și eu fusei cel întâiu ajuns dintre școlari. Când seara, fusei chemat la masă, zării în preajma mea o copilă frumoasă, ca un inger.

Ea era fata unui profesor de limba grecească. Numele ei vă voi spune, că era Niceta, sau cam pe aproape. Ea era cu un an mai mare decât mine. Pentru un amoroș, iubita sa este cea mai frumoasă femeie, podoaba naturii, perla lumii.

De aceea vă voi spune și eu, că niciodată o ființă mai frumoasă n'a ieșit din mâinile lui Dumnezeu, niciodată soarele n'a văzut o talie mai grațioasă decât a Nicetei; fața ei era rotundă și albă ca fulgul unei lebede. Comparația e cam obișnuită, dar mă veți ierta, că alta mai poetică nu-mi vine sub pană. Sprincenele ei erau negre și ochii albaștri, judecați dar, ce minune era. Ce ora însă în ea mai fermecător decât toate, erau buzele ei, mai frumoase decât două frunze de roze.

De să fi Lamartine sau Victor Hugo, tot n'ași fi în stare să vă fac o descriere adevărată de acele buze. Pieptul ei era un paradis, și ingerii înșiși nu și-ar fi ales un alt locaș, dacă ar avea voie să-și lase veșnicul cer și să caute un cvartir mai pământesc.

Când mă uitam în buzele ei, mă făceam roșu ca un bujor, și rămâneam încremenit, înlemnit, impietrit dupăcum îi vrea.

Mâna ei era a unei copile de șapte ani. Glasul ei trebuia să fie mai dulce decât al serafimilor, trebuia zic, pentru-că până acum n'am auzit încă glasul unui serafim, prin armare nu pot judeca dacă-i dulce sau ba.

... Ce am simțit în noaptea cea dintâi ce am petrecut în pension, puteți singuri să vă închipuiți; toți cari au avut un întâiu amor, sau o slăbiciune, căreia îi dați un asemenea pompos nume, veți judeca dacă am putut închide ochii.

Mâna Nicetei îmi sta pe piept, ochiul îi era ținut asupra mea cu o expresie nespuiată de amor, buzele ei, fermecătoarele ei buze îmi zămbiau. O oră, o fericire de paradis; păcat numai, că era un vis.

A doua zi am început a lua lecții, „o bonheur“, „o joie“, deodată văzui pe fetiță, că veni și se puse la masa studiilor în preajma mea; fiindcă numai ea și eu eram în pension, și că talia și vârsta mea nu vedea încă un răpitor de inimi, profesorul — nu tatăl ei — ne puse într'o clasă.

De ce nu mai sunt asemenea pensionare, cu așa frumoșele camarade!...

Cu un asemenea talent de humorist, Kogălniceanu ar fi fost un admirabil scriitor de schițe și nuvele.

Dar personalitatea lui, geniul lui îl chemase spre orizonturi mult mai largi și spre idealurile mai generoase.

R.

Constituire. Reuniunea română de cântări „Hilaria“ din Oradea-mare, în adunarea generală ținută în 15 l. e. s'a constituit în modul următor: Președinte: dr. Romul I. Papp, vice-preș. dr. Savu Marta, secretar: Marcel L. Jourca, fisc: dr. Teodor Prodanovici, casier: Ioachim Marta, dirigent: Nicolae Firu.

Membrii în comitet: dr. Valer Hetco, Cornel Sima, Cornel L. Buștea, Ioan Pap, Iosif Horvath.

Sfințirea bisericii din Cliciova, în Bănat, care a avut loc duminică, a decurs în mod important.

Cliciovenii au făcut P. S. Sale episcopului dr. E. M. Cristea o primire strălucită, sâmbătă seara când a sosit acolo însoțit de I. P. Cuv. Sa d. arhimandrit Filaret Musta, protopresbiterul dr. G. Popovici (care este originar din Cliciova), profesorul Petrescu din Caransebeș și o numeroasă suită.

Seara a fost iluminată comuna cu lampioane, iar tânărul cor din comună a făcut P. S. Sale o serenadă. P. S. Sa a fost găzduit de d. prof. univ. dr. Iosif Popovici, care petrece la moșia părintească din Cliciova și s'a îngrijit întru toate de buna găzduire a P. S. Sale, împreună cu P. O. d. protopresbiter al Făgetului Sebastian Olariu, a cărui gentilă soție este sora profesorului Popovici și a protopresbiterului Lugoșului.

Toată preoția din împrejurime a fost întrunită la Cliciova. Actul sfințirii s'a săvârșit duminică cu mare pompă, încheindu-se cu un discurs al P. S. Sale către credincioși, în care a scos în relief importanța bisericii naționale în viața poporului nostru.

La acest act a asistat din partea autorită-

ților vice-comitele Caraș-Severinului A. Issekutz însoțit de viconotarul comitatens dr. I. Baltescu. Au mai fost primpretorele cercului și număroși notari de față, precum și public venit în mare număr din împrejurime.

S'au reprezentat și bisericile gr.-cat., rom.-cat. și reformată. După recepții a fost un banchet somptuos cu obișnuitele toast.

Iar după amiază a avut loc tradiționala rugă. Intreaga festivitate a fost favorizată de timp splendid. („Drapelul“).

Arestarea lui Cehov. Din Petersburg se anunță, că pe când ținea o conferință la Baku, scriitorul Cehov a fost arestat împreună cu auditorul compus din 40 de persoane.

Sfințire de școală. Senatul școlastic gr.-cat. din Sângeorzul-român invită la actul sfințirii noului edificiu școlar, care va avea loc duminică, la 22 octombrie st. n. 1911 precum și la reprezentarea teatrală urmată de dans, care se va aranja în hotelul băilor „Hebe“. Venitul eurat e destinat școlii gr.-cat. din loc.

Programul: Înainte de amiază: La 8 ore utrenia; la 9 ore sf. liturgie; la 10 ore și jum. actul sfințirii noului edificiu școlar; la 12 ore banchet în hotelul băilor „Hebe“. — După amiază: La 3 ore petrecere populară; La 7 ore și jum. reprezentarea teatrală, după care va urma dans.

NB. On. oaspeți, cari voiesc a participa la banchet, să se anunțe la oficiul parohial gr.-cat. din Sângeorzul-român, până în 21 octombrie st. n. a. e.

Revoluția monarhistă din Portugalia. Căpitanul răsculaților Paiva Conceiro iarăși s'a întors în Portugalia. Cineva, care l-a întâlnit în săptămâna trecută în Terros, spune, că toată tabăra lui constă din 500 de bărbați. Slab înarmați, unii au numai câte un revolver, dispoziția lor nu e tocmai războinică.

Căpitanul Conceiro așteaptă în tot momentul sosirea a două corăbii încărcate cu munițiune pentru războiu.

Răscoală în China. Proporțiile răscoalei din China cresc din zi în zi. Familia regală și guvernul cuprinși de spaimă, au luat măsuri radicale contra răsculaților, trimițând două diviziuni de trupe înarmate în ținuturile răscolate. Nu se știe însă, dacă trupele expediate nu vor trece oare într'un moment potrivit pe partea răsculaților. O dovadă, că situația e cu totul agravată, este numirea celui mai mare bărbat de stat al Chinei, Yuan-schikkai, care căzu acum doi ani în disgratie, de vice-rege în provinciile răscolate. Până acum 34.000 de soldați au fost transportați către Hankau sub conducerea ministrului de războiu.

Tulburările în Setchuan nu s'au potolit nici acum. Mai amintim, că prin consulatul rusesc s'a trimis notă statelor europene, în care se spune, că cetățenii străini sunt apărați de autoritățile din China de orice pagubă și neajuns.

Campania spaniolilor la Melilla. Vrășmașul a atacat alaltăeri pozițiunile de la Izholen și Iमारufen. Generalul Ordonez a fost rănit. Spaniolii nu au avut nici un mort. Vrășmașul s'a retras pe înserate cu numeroși morți și răniți.

„Monitorul Oficial“ din Madrid publică deschiderea de credite suplimentare asupra bugetului curent de 24,946,169 de pesetas pentru cheltuelile campaniei din Melilla și de 1.919,690 pentru cheltuelile marinei.

Oficial se comunică din Melilla, că în atacul de alaltăeri de la Izhofen generalul Ordonez a primit două gloante în piept. Spaniolii au avut încă un căpitan și un locotenent precum și 16 soldați morți și răniți.

Din Madrid se anunță, că generalul Ordonez, rănit alaltăeri în lupta lângă Ouedkr ar fi murit.

O răpire senzațională. Populația din Palermo e foarte agitată din cauza răpirii unei fete frumoase de 20 de ani, aparținând celei mai bune societăți din localitate.

Eri fata se plimba prin oraș, când fu atacată de doi bărbați, cari după ce i-au astupat gura cu o batistă, au urcat-o cu sila într'un automobil și au dispărut.

Cercetările poliției au rămas până azi fără rezultat.

Părinții fetei au anunțat un premiu de 20.000 lire aceluia, care va putea descoperi locul unde se află adăpostită copila lor.

Poliția presupune că e la mijloc o captură pusă la cale de niște traficanti de carne vie, cari

vor să stoarcă o sumă mare de bani dela părinții fetei răpite.

Post vacant de medic în Tohanul vechiu. Ni-se scrie: în 6 noemvrie a. c. la 9 ore va fi alegere de medic cercual în frunțașă comună Tohanul vechiu, un post de nou înființat la care aparțin comunele Toh. vechiu, nou, Poiana mărului, Holbavu și Zărnești cu sediul în Toh. vechiu, prin urmare tot comune românești compacte. Ne-ar plăcea un tânăr medic român care și-ar putea croi un viitor bun aici. Leafa este fix 2450 coroane și afară de aceea lemne de foc. Traiul este foarte eftin, locuințe foarte eftine și bune și cale ferată la dispoziție. Inteligență destulă, știut fiind că Tohanul vechiu este centrul tuturor eomunelor din cerc și toți gravitează aici. Doritorii să înainteze rugărilor la pretura din Bran (Törösvár) până în 27 octombrie. a. c. n.

Petrecere. Tinerii comercianți și meseriași români din Lugoj aranjează duminică în 22 oct. 1911 în pavilionul „Concordia“ o petrecere de dans. Inceputul la orele 8 seara. Prețul de intrare de persoană 1 cor. de familie 2 cor. 40 bani. Taraf național. Venitul e destinat pentru „Cantina școlară“ din loc ș. a. Oferte marinimoase se primesc cu mulțumită și se vor publica. Atragem deosebita atenție a on. public românesc asupra acestei petreceri și-l rugăm să participe în număr cât mai mare, fiind acesta primul caz când comercianții și meseriași români se aliază pentru reușita unei petreceri cu caracter pur românesc. Meseriașii noștri organizați dau mâna comercianților români, cari nu s'au constituit încă în comitet și reușind petrecerea, tot venitul îl jertfesc instituțiilor noastre culturale și filantropice.

Complot anarhist. Din Hamburg se anunță, că un soldat din batalionul de pioneri din Hanan, cu numele de Nürnberger, care dezertase în primăvară, s'a prezentat la batalionul său. El a declarat că la Hamburg a fost în legătură cu 3 anarhiști, cari proiectau un atentat contra unui înalt personaj.

Cei trei anarhiști au fost arestați.

Un alt anarhist, anume Brook precum și un tovarăș al acestuia au fost arestați la Düsseldorf.

Suzane Després. Din Iași primim știrea, că Suzanne Després, marea și celebra artistă, care a anunțat 2 reprezentații la Teatrul Național din Iași pentru 19 și 20 octombrie a. c.; vine cu o trupă aleasă, compusă din cele mai distinse elemente din care fac parte și superbii artiști ai teatrului parisian „Oeuve“.

Din trupă face parte și d-ra Prozar, fiica celebrului conte de Prozar, traducătorul lui Ibsen.

Deavălirea monumentului reginei Elisabeta a Austriei. Monumentul împărătesei Elisabeta a fost inaugurat duminică dimineața în prezența arhiducelui Leopold-Salvator a autorităților și misiunei române, care a depus coroane.

Misiunea română a asistat duminică seara la o reprezentație de gală, la teatrul municipal, și la un dejun dat de către guvernatorul Bleyleben. În cursul dejunului s'a citit telegrama trimisă de arhiducele Leopold-Salvator M. Sale împăratului exprimându-i omagiile locuitorilor bucovineni și anunțând că misiunea română a depus coroane pe monument în numele MM. LL. române. S'a citit în urmă depeșă M. Sale împăratului către arhiducele Salvator prin care mulțumește pentru omagii și spune:

„Timiterea misiunii din partea MM. LL. regele și regina României la această sărbătoare și depunerea de coroane pe monument prin această misiune nu a lipsit de a mă impresiona în modul cel mai plăcut, de a mă însufleși de o deosebită grațitudine“.

S'a dat în urmă eitire depeșilor următoare:

Alteței Sale Imperiale și Regale Arhiducelle Leopold Salvator.

Cernăuți.

„Este o mare satisfacțiune pentru mine de a trimite la Cernăuți pe fostul meu ministru Grecianu, primar în a doua Capitală a Mea, spre a te saluta și a-l însărcina să depue în numele nostru coroane pe monumentul neuitatei împărătesei Elisabeta, atât de scumpă Nouă. Dânsul îți va exprima salutările noastre cele mai cordiale și te va

asigura că păstrăm o amintire recunoscătoare de vizita ta scumpă la Sinaia. Călduroase urări pentru fericirea ta și a lor tăi“.

CAROL.

Majestății Sale Regelui Carol I.

Sinaia.

Profund atins de atențiunea particulară a M. V. și a M. S. Reginei, iau libertatea de a pune la picioarele Voastre mulțumirile mele cele mai devotate. Nu am lipsit de a raporta M. S. împăratului meu prea grațios“.

Arhiducele Leopold Saluator.

Constituire. Societatea de lectură „Andrei Șaguna“ din Sibiu s'a constituit pe anul școlar 1911 | 12 în ședințe ținută la 2 | 15 octombrie 1911 sub prezidiul Prea Cuv. Sale dr. Eusebiu Roșca director seminarial în modul următor:

Președinte: dr. Nicolae Bălan, profesor sem. Vicepreședinte: Grigorie Veămeșan cleric c. III. Notar I: Ioan Magda cleric c. III. Notar II: Aurel Ștefan cleric c. I. Casier: Ioan Ciuca cleric c. II. Controlor: Vasile Debău cleric c. III. Bibliotecar: Ioan Sandu cleric c. II. Vicebiblioteca: Silviu Teșposu cleric c. I. Econom: Ilarion Bratu cleric c. II. Membri în comisiunea literară: Petru Chirca cleric c. III. Alexandru Man cleric c. III. Ilie Paștină cleric c. III. Dionisie Bucur cleric c. II. Mircea Oprea cleric c. II. Romul Popa cleric c. II. Constantin Bodea cleric c. I. Iosif Indrieș cleric c. I. Gheorghe Rimbaș cleric c. I.

Urmările negrijii. Un foc groaznic, ajutat de un vânt dușmănos de toamnă a nimicuit cu desăvârșire întreagă recolta de mai mulți ani, adunată cu multă hărnicie, a mai multor familii săsești din comuna Șeica-mică, dimpreună cu superedificatele economice. Focul s'a iscat din jocul primejdios cu aprinzătoare, al unui copil, pela orele 10 a. m., când aproape satul întreg era afară la culesul viilor, așa că ajutorul necesar pentru localizarea focului, ce lua măsuri înspăimântătoare, lipsea cu desăvârșire. Abia câțiva românași isteți au fost mai aproape pentru a da primul ajutor, celor primejduiți de focul nebun. După un interval de o jumătate de oră sosește dela vii lumea alarmată de sunetul clopotelor, vântul încă mai slăbește — poate în urma lacrimilor și strigătelor de durere ale copiilor și moșnegilor neputincioși, ce erau pe acasă — și după o grea muncă dezvoltată de poporul adunat și de pompierii din loc a putut fi localizat.

Au ars mai mulți porci grași, galițe nenumărate, un om s'a ars rău la față, mâni și spate, înecat a trebuit transportat numai decât la spital, mai mulți bărbați și femei s'au ales cu răni mai

ușoare la mâni. Paguba se urcă la mai multe zeci de mii de coroane, unii au fost asigurați.

Teatrul Apollo. Măne (joi), teatrul Apollo va prezenta următorul program:

1. Calea ferată dela Bermina (admirabil tablou de pe natură). — 2. Blestemarea lui Cain (tablou din biblie). — 3. Nuntă revoluționară (admirabil episod din revoluția franceză. Tablou senzațional). — 4. Zăvorul pieziș (umoristic). — 5. Mireasa din Messina (după tragedia similară a lui Schiller. Senzație). — 6. Cum primește Tontolini binefacerile (amuzant).

Reprezentările se încep la orele 5 și jum., 7 și 8 și jum. seara.

Prețurile de intrare: 1 cor., 80 fil., 60 fil., 40 fil. și 20 fil. — Orhestră proprie.

Aviz! Fiecare român de bine, care are lipsă de mașini agricole, motoare cu benzin, ferării, arme, etc., să cerceteze firma românească *Frații Burza din Arad*, (Borosbényi-tér). Sprijiniți pe Români!

Nou! Atragem atențiunea on. cetitori asupra inseratului lui *Igaz Sándor*, care și-a deschis cea mai mare prăvălie de giuvaericeale în Arad, Piața Andrassy (Palat. Minorităților), unde se pot cumpăra cele mai bune oroloage de buzunar, serviciiuri, etc.

Aviz. Sprijiniți pe M. Radu, croitor român în Cluj strada Joka No. 2!

Ultima oră

Anglia va anexa Egiptul.

Berlin. — Luni se va întâmpla un eveniment de foarte mare însemnătate: Anglia va anexa Egiptul. În ministerul englez de externe fac pregătirile anexării în cea mai mare taină, iar luni „Foreign Office“ va surprinde lumea cu un fapt împlinit. Anglia nu poate privi cum Franța ocupă teritorii largi în Maroc, Germania în Congo-us francez iar Italia în Tripolis și Kyrenaika, deci și ea le va răspunde cu anexiunea Egiptului.

Londra. — La locurile competente se demintește știrea, că Anglia ar voi să anexeze Egiptul.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL“

Roza dela Disentis

de H. Zschokke.

Trad. de Iunius.

(58)

— Urmare. —

Deoarece însă țărani din Ems n'aveau sau nu voiau să dea pentru domnul acesta un pat, am fost nevoiți să-l aducem aici la Reichenau.

În vremea, când se petreceau acestea, contele ațipi ușor. Flavian porunci să se facă tăcere și ieși apoi afară ca să asculte dincătrău se aude bubuitul tunurilor. Părea, că nu se mai aud din depărtarea de mai înainte, ci mai aproape și mai slab.

Flavian se întoarce după o jumătate de oră cuprins de neliniște l-a rănit, pe care-l găsi și mai palid și desfigurat. Se așeză ușor lângă patul lui, cu gândul de a aștepta până-ce se va trezi contele și se adânci în propusuri întunecate asupra sfârșitului evenimentelor. Adevărat, că acum ar fi putut foarte ușor și fără pericol să-și recâștige libertatea fugind peste munți, însă nu-l lăsa inima să lase pe contele rănit fără nici un ajutor. De altă parte la Disentis îl chema și cuvântul său dat doamnei de Castelberg, care-l aștepta să-i vie într'ajutor. Dânsul rămase.

Malariva deschise ochii tulburi și fixă pe în-

grijitorul său nemișcat și fără să răspundă la întrebările acestuia. După un timp mai îndelungat, — ca și când de abia acuma și-ar fi revenit în simțiri, — începu cu un oftat adânc.

— Bună dimineața! Este deja ziuă? Sunt afară din cale ostenit și slab. Voești să mă păzești? Ar putea să mă jăfuiască.

După ce-i promise Flavian bolnavului spre a-l liniști, că va face orice va cere, Malariva îl ruga să scoată din buzunarul din afară al hainei sale ude de sânge un portofoliu mare plin cu hârtii, și din brâu punga plină de aur și să le țină în păstrare până când el doarme. Abia împlinită această dorință, când deodată întinse mâna cea sănătoasă și zise cu frică și cu bănuială.

— Ce? Nu!... Nici-odată! Ad-o iarăș încoace!.. Punga, portofoliul!

Prevost le puse ambele tăcut pe așternutul rănitului.

— Nu merge! — începu iarăși contele, după meditare îndelungată. — Imi aduc aminte de ochii pofticioși a hoților acestora... D-ta ești om de onoare și nu le vei deschide. Ia-le! Mă încred în d-ta!... Ascunde-le până ce mă voi scula!

Abia i-se împlini dorința și dânsul închise ochii istovit. Ai fi crezut, că a adormit, când deodată își întinse iarăși brațul și ca și când i-ar fi părut rău de cecea a făcut șopti încet, fără să-și deschidă ochii. — Nu, nu!... Adă-le încoace!... Adă-le încoace! Deși era adormit în fața sa stăruia totuși ceva înfiorător, era oare durerea înăbușită, frica, ori poate oiață cu soarta? Pe tinărul nostru

tul. Ele recunosc însă, că ministrul englez de externe va cere aprobarea marilor puteri pentru sistarea drepturilor de capitulație din Egipt și eliminarea judecătorilor mixte, dar și acestea se vor face numai după sfârșirea tratativilor marocane dintre Germania și Franța.

Bibliografie

La Librăria diecezană din Arad se află de vânzare:

Speranția A. D.: Fete de azi, roman 2. vol.	3-50
Hodoș C.: Martirii	2-—
Șăineanu L.: Dicționar universal al limbii române	8-—
Basarabescu I. A.: Nuvele	2-—
Carmen Sylva: Versuri	1-—
Dr. Sterian Er.: Educația sexelor — In noaptea nunții	1-50
Freitag G.: Dare și avere, roman în 2 volume	6-50
Macterlinek M.: Vieța albinelor	3-—
Pătrășcanu D.: Schițe și amintiri	2-—
Eftimiu V.: Inșirate mărgărite, poem feeric în 2 părți	2-—

La comande să se alătore și pentru porto postal 20 fileri de fiecare carte.

Dr. ȘTEFAN TĂMĂȘDAN

medic unv. specialist în arta dentistică.

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Redactor responsabil: Atanasu Hălmăgian.

Vărosmajor-Sanatorium și Hydrotherapie

26 odăi aranjate cel mai modern.

Supraveghiere medicală continuă (constantă).
Biron central, stabiliment medical:

Budapesta, Boulevardul Ferencz-körut 29.

Director-șef: Dr. A. Cosmuța.

Consultațiuni dela orele orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.
Telefon 88—99.

fl umplu de groază această față. Se întoarce de către rănit și merse la fereastra sălii, asupra căreia privirile sale cădeau și mai înainte, în vreme ce era ocupat cu bolnavul.

Pe piața dinaintea castelului, care părea până aci pustie, zări trecând din vreme în vreme trecători grăbiți, cari păreau a veni de pe câmpul de bătaie. Nu trecu mult și trecătorii se înmulțiră zorind parcă și mai tare înainte. Flavian deschise curios o aripă a ferestrii, fără ca vr'unul să-l ia în seamă. Toți, înarmați sau nearmați, își urmau în tăcere drumul, fără să grăiască nici barem cu vecinul. Mirat de tăcerea asta misterioasă, riscă o întrebare din fereastră, fără însă să fi fost băgat în seamă sau să primească răspuns. Mai în urmă ieși în prag, apoi în curtea castelului. Opri pe cel mai apropiat trecător și ținându-l voiniceste îl întrebă:

— Unde mergeți prietene. Acesta însă se smulse din mâna lui tăcut; părea a nu-l înțelege. Întrebă pe al deilea, cum stau trebile?

— Rău, — fu răspunsul.

Intr'acestea se vărsă de pe pod o mulțime de lume din mijlocul căreia se înalță figura de uriaș alui Uli Goin, care zbiera și alerga în dreapta și în stânga. Flavian îl chemă la sine, însă Uli nu putu să zăriască de loc pe căpitanul său de vânători. când îl văzu însă începu să vâslească cu nădejde, zvrăbind oameni în dreapta și în stânga dinaintea sa ca pe znopi, ca să-și facă cale prin mulțime și în sfârșit ajunse la Flavian.

(Va urma).

Un candidat cu praxă

află aplicare momentan la

Dr. Nestor Oprean,
advocat.
Nagy-szt.-miklós.

Caut un candidat de avocat

cu praxă, eventual poate fi și începător, află momentan aplicare în cancelaria mea

Dr. Ioan Neamțiu,
advocat.
Sărcaia (Sárkány).

Un candidat de avocat

cu ceva praxă află aplicare momentană în cancelaria subscrisului

Dr. Ioan P. Oltean,
advocat.
Lăpuș (Magyarlápós)
(Sz.-Doboka-m.).

Un candidat de avocat

cu praxă află imediat aplicare în cancelaria subscrisului

Dr. Nicolae Olariu,
advocat, — Petrozsény.

SABIN SOLOMON

— Compactorie română. —

Alba-Iulia (Gyulafehérvár) Felsőváltér Nr. 1.

Am onoare a aduce la cunoștința m. onor. public din tot Ardealul, că în

Atelierul meu propriu

de compactorie, aranjat după cerințele cele mai moderne primesc, orice lucrări de compactorie și cartonagiu și le executez potrivit gusturilor celor mai fine. În special executez cadre fine de icoane și portrete, mape din carton, și plüsch pentru mese de seris, pentru gulere manșete și mănuși. Mai departe cele mai de gust legătorii decorative din pele și pânză după metoda franceză și engleză. Cea mai solidă și mai durabilă compactorie pentru ziare, registre de casă și comptabilitate în piele și în pânză. Imi permit a atrage atențiunea asupra recuzitelor mele de aurit, cari sunt unice în felul lor. Apelând la sprijinul binevoitor român. Cu toată stima:

Sabin Solomon, compactor

Cumpăr sau dau în schimb pentru alte obiecte

recipise de amanet,

aur, argint zdrobit și bijuterii

Deutsch Izidor,

orologier și bijutier.

ARAD, str. Weitzer János,
(Palatul minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat.

Telefon 438.

S'a deschis!

prăvălia nouă de giuvaere a lui

IGAZ SÁNDOR

ARAD, piața Andrassy (palatul Minorităților).

Asortiment bogat din cele mai moderne, bijuterii, arginterii și oroloage extra-fine. Apartament deosebit pentru articlii de argint-china.

Prețuri moderate!

(Fiți atenți la firmă).

FABRICA DE SPĂLAT CU ABURI ȘI CURĂȚIRE CHIMICĂ

„VICTORIA“

TEMESVÁR, JÓZSEFVÁROS, Bégabalsór-ut. 42.

Aranjată cu mașinăriile cele mai moderne cu putere electrică, spală, calcă, curăță albituri și haine bărbătești și de dame, și totfelul de lingerie cu prețuri moderate. La suma de peste 10 cor. pachetul se trimite francat. Filiale în Timișoara-Gyárvaros Kosuth-tér 6. Erzsébet-város: la Fischer G. Ferencz-város: Sebestla-utca 7. Belváros: în casa lui dr. Lingruen.

Birou de informații!

Cunoscând multele lipsuri ale publicului românesc din provincă, m'am hotărât să deschid în Budapesta un

Birou de informații și Agentură românească.

Orice informație relativ la petițiile înaintate la ministere și la alte foruri, orice informații comerciale și în general în orice cauză dau în restimp de 2—3 zile, ori-și-cui rezolvând toate chestiile în modul cel mai cinstit. Urgitez rezolvirea petițiilor. Vorbesc în persoană cu referentul cauzei și rog rezolvire favorabilă. Fac tot felul de mijlociri comerciale și comande. Prețuri moderate, serviciu prompt, informații detaliate. La aviz aștept la gară.

L. Olariu, Budapest, Lajos-u. 141. III.19.

Imprumuturi

cu amortizație și imprumuturi pentru funcționar, vinderea și cumpărarea de moșii și parcelarea lor o mijloceste mai avantajos:

Biroul de intermediare:

Vig Lajos

Arad, Arpád-tér Nr. 5.

∴ Telefon Nr. 671. ∴

PRIMA FABRICĂ de MOBILĂ în VĂRȘET

LEONH. SCHULZ

PROPRIETAR:

Văduva HUGO APFELBAUM

CEL MAI MARE DEPOSIT DE MOBILĂ ÎN UNGARIA DE SUD.

CALITATE PRIMĂ! — PRODUCERI PROPRII. PREȚURI MODERATE.

VĂRȘET STR. KUDRITZER

No. 11 și 16.

(TÂRGUL LEMNELOR). — ÎNTEMEIATĂ LA 1865.

GYAPJAS LAJOS

măestru zidar diplomat

ARAD, str. Illés nr. 38.

(Casa proprie).

Primește ori-ce lucrări

: în branșa aceasta. :

Face și execută planuri

de zidiri pe lângă prețurile

cele mai moderate.

ASSAEL Telef: 835

IACOB ȘI FIUL

Arad, drumul Radna 23.

Fabrică de mașini, motoare, instrumente și mașini agricole. Lifturi de povară. — Planuri și preliminară gratuit.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu becuri, esecută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Cine dorește un fonograf bun?

Să se adreseze cu toată încrederea subscrisului și va fi pe deplin satisfăcut. Cereți catalog.

Biciclete de strap și de sport

poți căpăta cu prețurile cele mai moderate dela firma

KOCH DÁNIEL

Întreprindere de instalare a sonerilor și telefonului precum și montarea bicicletelor.

ARAD, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Nouă tipografie românească în Arad, strada Zrinyi Nr. 1a.

Tipografia „Concordia”

atelier tipografic al ziarului „ROMÂNUL” și al
foii populare a partidului, „POPORUL ROMÂN”

Anunță cu adânc respect onoratului public românesc în-
trarea sa în activitate, în serviciul cultural al neamului,
stând la dispoziția comitetului nostru național. :: ::

Provăzută cu aranjament tehnic modern, care
îi dă putința să execute lucrări alese și
○ ○ artistice în ale tipografiei, ○ ○

Tipografia „Concordia”

are afară de mașina mare, cu care se tipăresc
organele publicistice ale partidului nostru națio-
nal, încă două mașini, noi, apte pentru executarea
celor mai fine lucrări grafice :: :: :: ::

Tipărituri de bancă, tot soiul de tipărituri pentru birouri
avocațiale, invitații, anunțuri și orice fel de tipăritură se
execută solid, frumos și se compută cu prețuri moderate la

Tipografia „Concordia”

Roagă onoratul public românesc pentru binevoitorul sprijin.

GHEORGHE IANCOVICI

prăvălie de
manufactură.

== Arad, strada Forray Nr. 2. ==

Sosind noutățile de toamnă și de iarnă, am onoare a încunoștiința on. public românească, că în prăvălia mea de manufactură se află cele mai fine stoffe, flanele și parcheturi în modelele cele mai noi, și totodată pânzături, șifoane, garnituri de damast, ciorapi, corsete, umbrele, și multe alte lucruri de soiul acesta. Rog binevoitorul sprijin.

Cu deosebită stimă:

GHEORGHE IANCOVICI.

A apărut:

Advocatul poporal.

Indreptar pentru poporul român

Dr. Dionisie Moldovan, avocat în Sibiu.

— Ediția a doua. — 384 pagini 8°. —

Prețul broș. Cor. 2.50, legat în pânză Cor. 3.50 plus 20 fil. porto.

De vânzare la toate librăriile din țară precum și la editura W. Krafft în Sibiu.

Primul strungar de lues român, Brașov.

Specialist în canal (pipe) de puțină

Am onoare a aduce la cunoștință onor. public român că am deschis în strada Neagră Nr. 4 un atelier de **strungărie de lux și mobilă** unde se primesc spre efectuare tot felul de lucrări atingătoare în bransa aceasta precum: Jocuri de popice, Etagera rame de perdele, Fesnece pentru biserică, Picioare de masă, Stălpuri de străni etc. etc. Primesc umbrele de ploaie spre reparat, Violine, tacuri de biliard etc. Comercianții primesc deslușiri. Comandele se fac solid la timp, și prețuri reduse. Rugând sprijinul Onor public român semnez:

Cu deosebită stimă: **Ilie Sârbu**

Prețuri foarte reduse serviciu prompt.

Primul umbrelar rom. din Brașov și Ungaria.

Au sosit cele mai frumoase și mai noi ghetete de vară și toamnă.

Ghetele de bărbați și dame Salamander

cu renume mondial, se capătă în
culoare galbină și neagră cu 16
coroane 50 fileri exclusiv la mine

Weinberger János
prăvălie de ghetete de rangul I-ii.
Arad, piața Andrassy Nr. 20.

Comandele din provincă se
execută încă în aceeași zi.

25 (11)

La administrația ziarului

„Românul”

se primesc anunțuri cu pre-
țurile cele mai moderate

ATELIERUL DE LĂCĂTUȘIE ARTISTICĂ DE CLĂDIRI ȘI DE CÂNTARE

Mark Gartner

Arad, Piața Libertății Nr. 11.

Primește și execută prompt culant și cu prețuri moderate orice fel de lucrări în bransa de lăcătușie precum: ferăriile la clădiri, zăbrele la morminte și pregătiri și reparaturi solide de cântare. Cu preliminare de spese servește gratuit.

:: Contând la binevoitorul sprijin, rămân ::

Cu deosebită stimă:

MARK GARTNER.

